

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра міжнародних економічних відносин

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

_____ Уханова І.О.
“ ” _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»
за освітньою програмою «Міжнародні економічні відносини»

НА ТЕМУ «УДОСКОНАЛЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО
СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС В УМОВАХ
ОТРИМАННЯ СТАТУСУ КРАЇНИ-КАНДИДАТА»

Виконавець:

студентка ФМЕ, гр. 43М

Жукова Олександра Олегівна _____
/підпис /

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Уханова Інна Олегівна _____
/підпис /

АНОТАЦІЯ

Жукова О.О., «Удосконалення інвестиційного співробітництва між Україною та ЄС в умовах отримання статусу країни-кандидата». Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» за освітньою програмою «Міжнародні економічні відносини». - Одеський національний економічний університет. - Одеса, 2024 р.

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є інвестиційне співробітництво між Україною та ЄС в умовах отримання статусу країни-кандидата.

У роботі розглядаються теоретичні засади інвестиційного співробітництва України та ЄС, аналізується нормативне регулювання та договірні засади інвестиційного співробітництва України та ЄС.

Проведено аналіз інвестиційного співробітництва України та ЄС, аналіз стану та динаміки залучення інвестицій між Україною та ЄС та аналіз чинників впливу на розвиток міжнародного інвестиційного співробітництва між Україною та ЄС. Проведено оцінку рівня міжнародного інвестиційного співробітництва України та ЄС.

Досліджено напрямки розвитку міжнародного інвестиційного співробітництва України та ЄС, розроблено рекомендації щодо вдосконалення інвестиційного співробітництва, спрогнозовано розвиток інвестиційного співробітництва України та ЄС в умовах отримання статусу кандидата.

Ключові слова: міжнародне інвестиційне співробітництво, Україна, Європейський Союз, іноземні інвестиції, інвестиційна стратегія, інвестор.

ANNOTATION

Zhukova O.O., «Improving investment cooperation between Ukraine and the EU in the conditions of obtaining the status of a candidate country». Thesis for bachelor's degree in specialty 292 «International economic relations» under the program «International economic relations». - Odessa National Economic University. - Odessa, 2024.

The bachelor's qualification work consists of three sections. The object of the study is investment cooperation between Ukraine and the EU in the conditions of obtaining the status of a candidate country.

The work examines the theoretical principles of investment cooperation between Ukraine and the EU, analyzes the normative regulation and contractual principles of investment cooperation between Ukraine and the EU.

An analysis of investment cooperation between Ukraine and the EU, an analysis of the state and dynamics of investment attraction between Ukraine and the EU, and an analysis of the factors influencing the development of international investment cooperation between Ukraine and the EU were carried out. The level of international investment cooperation between Ukraine and the EU was evaluated.

The directions of the development of international investment cooperation between Ukraine and the EU were studied, recommendations were developed for the improvement of investment cooperation, the development of investment cooperation between Ukraine and the EU in the conditions of obtaining candidate status was predicted.

Keywords: international investment cooperation, Ukraine, European Union, foreign investments, investment strategy, investor.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА ЄС.....	7
1.1 Сутність, загальні засади та особливості міжнародного інвестиційного співробітництва	7
1.2 Нормативне регулювання та договірні засади інвестиційного співробітництва України та ЄС	13
1.3. Показники аналізу та оцінки міжнародного інвестиційного співробітництва.....	21
Висновки до Розділу 1.....	24
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА ЄС...26	
2.1. Аналіз стану та динаміки залучення інвестицій між Україною та ЄС	26
2.2 Аналіз чинників впливу на розвиток міжнародного інвестиційного співробітництва між Україною та ЄС	35
2.3. Оцінка рівня міжнародного інвестиційного співробітництва України та ЄС.....	41
Висновки до розділу 2	50
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА ЄС В УМОВАХ ОТРИМАННЯ СТАТУСУ КРАЇНИ-КАНДИДАТА.....	52
3.1 Рекомендації щодо вдосконалення інвестиційного співробітництва України та ЄС в умовах отримання статусу країни-кандидата.....	52
3.2. Прогнозування інвестиційного співробітництва України та ЄС в умовах отримання статусу кандидата.....	64
Висновки до розділу 3	71
ВИСНОВКИ.....	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	77

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У сучасному глобалізованому світі, де країни все більше взаємопов'язані, Європейський Союз став значним торговим і впливовим партнером для України. Основним завданням зовнішньоекономічної політики України є активна участь у євроінтеграційних процесах. Відносини між ЄС та Україною є багатограними й охоплюють різні сфери, такі як торгівля, інвестиції, регіональне співробітництво та технічна допомога. Одним із ключових аспектів цих відносин є міцна торгівля та інвестиційна співпраця між ЄС та Україною. Ця співпраця постійно розвивається і відіграє вирішальну роль у зміцненні економічних зв'язків. ЄС є важливим джерелом інвестицій для України, надаючи не лише фінансові ресурси, але й цінний міжнародний досвід у сфері корпоративного управління. Такий приплив інвестицій спонукає українські компанії приймати міжнародні стандарти якості, бухгалтерського обліку та інші передові практики. Крім того, важливо зазначити, що останні дослідження та публікації широко аналізували та обговорювали відносини між ЄС та Україною. Ці дослідження дають цінну інформацію про різні аспекти цього партнерства, проливаючи світло на його значення та потенційні вигоди для обох залучених сторін. Підсумовуючи, роль Європейського Союзу як торгового та впливового партнера для України є ключовою в сучасних глобальних інтеграційних процесах. Зусилля щодо активної взаємодії з ЄС та участі в європейській інтеграції стали стратегічною метою української зовнішньоекономічної політики. Поточне торговельне та інвестиційне співробітництво в поєднанні з технічною допомогою не тільки принесло фінансові ресурси в економіку України, але й сприяло впровадженню міжнародних стандартів і передового досвіду. Аналіз останніх досліджень і публікацій ще більше покращує наше розуміння цього важливого взаємозв'язку.

До ряду вітчизняних вчених, які досліджували особливості співпраці України з Європейським Союзом, належать О. Білорус, В. Будкін, І. Бураковський, А. Гальчинський, Л. Кістерський, Д. Лук'яненко, З. Луцишин, В. Міщенко, О. Плотніков, І. Пузанов, О. Рогач, А. Румянцев, В. Сиденко, О. Сльозко, В. Степаненко, А. Філіпенко, С. Циганова, О. Шарова, О. Шнирков та багато інших.

Інвестиційна співпраця між ЄС та Україною є багатогранною системою, яка включає складну взаємодію регіональної, національної та наднаціональної політики ЄС разом із різними інструментами співпраці на кожному рівні. Оскільки Україна рухається до того, щоб стати кандидатом на вступ до ЄС, розуміння та аналіз стану та майбутнього потенціалу інвестиційної співпраці стає все більш важливим.

Мета та завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є аналіз інвестиційного співробітництва між Україною та ЄС в умовах отримання статусу країни-кандидата та формування пропозицій щодо його вдосконалення.

Для досягнення мети дослідження вирішено наступні **завдання**:

- дослідити сутність, загальні засади та особливості міжнародного інвестиційного співробітництва;
- дослідити нормативне регулювання та договірні засади інвестиційного співробітництва України та ЄС;
- узагальнити показники аналізу та оцінки міжнародного інвестиційного співробітництва;
- провести аналіз стану та динаміки залучення інвестицій між Україною та ЄС ;
- здійснити аналіз чинників впливу на розвиток міжнародного інвестиційного співробітництва між Україною та ЄС;
- оцінити рівень міжнародного інвестиційного співробітництва України та ЄС;

- запропонувати напрямки розвитку міжнародного інвестиційного співробітництва України та ЄС в умовах отримання статусу країни-кандидата.

Об'єктом дослідження є міжнародне інвестиційне співробітництво між Україною та ЄС.

Предмет дослідження полягає формуванні теоретичних підходів та практичних пропозицій для удосконаленні міжнародного інвестиційного співробітництва між Україною та ЄС.

Методи дослідження. У процесі написання роботи були використані такі методи: SWOT-аналіз для ідентифікації сильних та слабких сторін, можливостей та загроз міжнародного інвестиційного співробітництва між Україною та ЄС, синтезу та аналізу інформації для дослідження теоретичних основ міжнародного інвестиційного співробітництва, табличні та графічні методи для аналізу показників іноземного інвестування між Україною та ЄС.

Інформаційною базою дослідження виступають закони та інші нормативно-правові документи, монографічна та наукова література, інтернет-джерела, офіційна статистика України щодо іноземного інвестування.

Основні положення дослідження викладено в двох публікаціях:

1. Жукова О. Нормативне регулювання та договірні засади інвестиційного співробітництва України та ЄС. Збірник наукових праць кафедри міжнародних економічних відносин ОНЕУ «Світова економіка та міжнародні економічні відносини», 2024. Випуск 5 (у друці).

2. Ukhanova I., Zhukova O. Analysis of the state and dynamics of investment attraction between Ukraine and the EU. Збірка наукових робіт за результатами X Міжнародної науково-практичної конференції «Modern research in science and education». 29-31.05.2024 року. Чикаго, США (у друці).

Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (86 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 86 сторінок. Основний зміст викладено на 76 сторінках. Робота містить 11 таблиць, 14 рисунків.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА ЄС

1.1 Сутність, загальні засади та особливості міжнародного інвестиційного співробітництва

Увага економістів до інвестиційної діяльності зумовлена її вирішальною роллю в ефективному функціонуванні економіки. Інвестиції є ключовим фактором розвитку країни, вони безпосередньо впливають на ефективність економічної діяльності, а також спричиняють економічні та соціальні перетворення. Крім того, інвестиційна діяльність сприяє загальному прогресу та розвитку суспільства.

Одним із першочергових факторів ефективності економічного розвитку країни є її активна участь на інвестиційних ринках. Це передбачає збільшення кількості інвестованого капіталу та ефективне його використання в різних секторах. У сучасну епоху покладатися виключно на внутрішні ресурси недостатньо для досягнення бажаного рівня прогресу національного виробництва. Отже, інвестиції в нові наукові досягнення є вирішальними у формуванні технічних і виробничих можливостей окремих галузей промисловості та всієї нації. Ці інвестиції також відіграють ключову роль у встановленні конкурентної переваги держави на світових ринках [1].

Розглядаючи можливість інвестування капіталу в іноземній країні, іноземний інвестор зазвичай починає з оцінки потенційного інвестиційного ринку в цій країні. Визначення ефективності інвестиційної діяльності країни є складним завданням, яке потребує застосування різноманітних методів і підходів для оцінки.

Репутація та положення країни в світових рейтингах, а також відгуки

та досвід попередніх інвесторів є вирішальними факторами, які значно сприяють залученню міжнародних інвестицій.

Дослідження показує, що зі збільшенням іноземних інвестицій у країні зростає і її економічний розвиток. Тому, щоб залучити більше інвестицій у країну, вкрай важливо враховувати всі різноманітні внутрішні та зовнішні фактори, які сприяють її інвестиційному середовищу. Ці фактори разом формують умови, що впливають на іноземних інвесторів та їхні рішення інвестувати в країну.

Окрім вищезазначених факторів, існує ще кілька суттєвих елементів, які впливають на ефективність інвестиційної діяльності країни. До них відносяться політика уряду, спрямована на залучення як іноземних, так і внутрішніх інвестицій, причетність країни до міжнародних договорів і приєднання до них, ступінь і спосіб втручання держави в економіку, ефективність адміністративної системи країни. Однак важливо зазначити, що геополітичне положення країни, її природні ресурси, чисельність її населення та різноманітні інші фактори також відіграють вирішальну роль у визначенні успіху її інвестиційних починань. Отже, стає обов'язковим ретельно досліджувати та аналізувати інвестиційний клімат, який характеризує країну, визначаючи будь-які переважаючі проблеми та недоліки, а також досліджуючи потенційні шляхи для покращення [4].

Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) — це практична та ефективна стратегія, прийнята корпораціями з метою створення нового підприємства або отримання активів іноземної компанії. Основна мета полягає в тому, щоб розширити або замінити звичайну міжнародну торгівлю шляхом виробництва та збуту товарів і послуг в країнах, відмінних від країни походження компанії. Цей підхід дозволяє компаніям розширювати свою глобальну присутність і виходити на нові ринки, тим самим генеруючи більший дохід і сприяючи економічному зростанню. Інвестуючи безпосередньо в іноземні країни, корпорації можуть створювати фізичну інфраструктуру, таку як виробничі підприємства або центри розподілу, що, у свою чергу, дозволяє їм

задовольняти конкретні потреби та переваги місцевих споживачів. Крім того, ПІІ дозволяють компаніям отримувати переваги від нижчих витрат виробництва, доступу до спеціалізованих ресурсів і сприятливого регуляторного середовища, що в кінцевому підсумку підвищує їх конкурентоспроможність на світовому ринку. Крім того, ця інвестиційна стратегія сприяє передачі знань і технологічному прогресу, оскільки компанії приносять свій досвід, дослідження та можливості розвитку в приймаючі країни. Отже, ПІІ не тільки сприяють економічному розвитку приймаючої країни, але також сприяють передачі навичок, досвіду та передового досвіду, що веде до зростання та модернізації місцевих галузей промисловості. Загалом прямі іноземні інвестиції є ключовим рушієм економічної глобалізації, дозволяючи компаніям розширювати свою діяльність за кордоном, диверсифікувати свої потоки доходів і сприяти загальному процвітання як рідної, так і приймаючої країни.

Інвестиції відіграють вирішальну роль у зусиллях України щодо досягнення цілей сталого розвитку до 2030 року, зокрема у цілі № 17 «Партнерство заради сталого розвитку». Ця мета підкреслює важливість залучення як іноземних, так і внутрішніх інвестицій для забезпечення додаткових фінансових ресурсів для ініціатив сталого розвитку. Заохочуючи та залучаючи інвесторів, Україна може рухатися вперед до більш сталого та процвітаючого майбутнього [1]. Європейський Союз має важливе значення як економічний, так і політичний партнер для України, зокрема з точки зору геоекономічних пріоритетів. Враховуючи історичну сировинну спрямованість України, країні довелося розірвати економічні зв'язки з країною-агресором і переорієнтувати свою торговельну діяльність на європейський ринок, який розглядається як найперспективніший зовнішній ринок для України. Внаслідок Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом існують великі очікування щодо довгострокових інвестицій з країн ЄС. Отже, надзвичайно важливим стає детальне вивчення та розуміння ефективного використання можливостей економічного співробітництва між Україною та

ЄС, зокрема у сфері інвестиційної діяльності. Цей аналіз розглядається як життєво важливий крок у активізації впровадження економічних реформ в Україні. Важливо визнати, що іноземні інвестиції є індикатором існування глобального економічного простору, а отже, інвестиційне співробітництво між Україною та ЄС не може уникнути впливу процесів, що відбуваються в сучасній світовій економіці, зокрема глобальної рецесії, спричиненої через світову кризу.

Таблиця 1.1

Підходи до визначення міжнародного інвестиційного співробітництва

Автор	Визначення
Белєнкова О.Ю.	Іноземні інвестиції являють собою всі види цінностей, які вкладаються в об'єкти інвестиційної діяльності на території тієї чи іншої країни
Воркут Т.А.	Іноземні інвестиції являють собою всі види майнових і інтелектуальних цінностей, які вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою отримання прибутку
Підхонний О.М.	Іноземні інвестиції – це грошові кошти, цінні папери, майно та майнові права, результати інтелектуальної діяльності, інші цінності, передбачені чинним законодавством, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності, які не заборонені законом, з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту
Савіцька О.П.	Іноземні інвестиції – це видатки на створення, розширення, реконструкцію та технічне переозброєння основного капіталу, а також не пов'язані з цим зміни оборотного капіталу, оскільки зміни у товарно-матеріальних запасах здебільшого залежать від руху видатків на основний капітал
Шлафман Н. Л.	Іноземні інвестиції – це вкладення іноземних юридичних і фізичних осіб, іноземних держав, міжнародних урядових і неурядових організацій

Джерело: складено за [5, 6, 48, 55, 69]

Загальна означення міжнародної інвестиційної діяльності розкриває її як процес, що включає в себе різноманітні дії учасників щодо вкладення або отримання іноземних інвестицій. Цей процес впливає на розподіл ресурсів між суб'єктами та об'єктами різних країн, як у просторі, так і в часі. Основною метою заняття інвестиційною діяльністю є досягнення найбільш оптимального підходу до реалізації інвестиційної стратегії. Це передбачає ретельний розгляд і вибір найефективніших методів і шляхів розподілу коштів і ресурсів з метою максимізації прибутків і досягнення бажаних фінансових

цілей і завдань. Шляхом стратегічного визначення й оцінки потенційних інвестиційних можливостей, аналізу ринкових тенденцій і умов і прийняття обґрунтованих рішень країна прагне покращити свій фінансовий стан, досягти довгострокового успіху та зростання. Інвестиційна стратегія служить дорожньою картою, спрямовуючи на те, куди і як інвестувати фінансові ресурси, щоб отримати позитивні результати та забезпечити конкурентну перевагу на ринку. Крім того, інвестиційна стратегія також включає в себе методи управління ризиками та диверсифікації для зменшення потенційних втрат і захисту капіталу. Успішна реалізація інвестиційної стратегії вимагає повного розуміння фінансового стану, динаміки ринку та галузевих тенденцій, а також здатності приймати обґрунтовані та своєчасні рішення на основі ретельного дослідження та аналізу [13, с. 98] (Таблиця 1.2):

Таблиця 1.2

Основні аспекти реалізації інвестиційної стратегії

Ціль	Характеристика
Економічне зростання	Основною метою інвестиційних зусиль є досягнення максимально можливого рівня фінансового прибутку або створення істотного позитивного впливу на суспільство. Для пом'якшення потенційних ризиків, пов'язаних з інвестиціями, та забезпечення успішної реалізації інвестиційних завдань важливо зменшити будь-які потенційні небезпеки. Важливо мати досвідчені методики для прискорення виконання інвестиційного плану та інвестиційних заходів. На прибутковість інвестицій на українському ринку впливає безліч факторів, у тому числі інфляція, яка потенційно може зменшити вартість майбутніх прибутків. Зниження попиту також може призвести до зниження доходів і прибутку. Крім того, коли уряд проводить жорстку фіскальну політику, це може призвести до зменшення загального чистого прибутку та дивідендів.
Складна мережа міжнародних відносин	Надзвичайно важливим стає заглиблення у всебічне дослідження фундаментальної сутності міжнародних відносин та значної ролі інноваційної та інвестиційної діяльності в їх формуванні. Міжнародні відносини охоплюють широкий спектр вимірів, включаючи політичні, економічні, культурні та різні інші взаємозв'язки між націями по всьому світу. Ці відносини будуються на таких принципах, як взаємодопомога, взаємоповага, взаємна вигода та кількох інших принципах, які гарантують стабільність і розвиток міжнародних відносин. Фундаментальні принципи, які лежать в основі міжнародних відносин у суспільстві, ґрунтуються на концепціях взаємної поваги та довіри між націями, країнами та окремими людьми. Дуже важливо, щоб будь-які стосунки будувалися на цих принципах, оскільки відсутність довіри перешкоджає здатності формувати значущі зв'язки на глибокому рівні.

Встановлення взаємної довіри між державами	Взаємна довіра відіграє вирішальну роль у зміцненні міцних відносин і співпраці між державами в глобальному масштабі. Міжнародні відносини охоплюють багатогранний і складний процес, який спрямований на досягнення вигідних результатів для всіх залучених сторін. Постійний прогрес у встановленні глобальних економічних зв'язків має величезне значення для підтримки та зміцнення дружніх стосунків, пом'якшення конфліктів у всьому світі, створення основи для стабільності в міжнародній економічній сфері та сприяння економічному розвитку між державами в усьому світі.
Патентне ліцензування	Аспект патентного ліцензування відіграє вирішальну роль у сфері винахідництва, підкреслюючи важливість швидкої реєстрації творів, досягнень і технологій після їх схвалення. В Україні значна частина охоронюваних документів стосується різних галузей, таких як медицина, сільське господарство, транспорт, хімія, фізико-математична та біологічна галузі. На відміну від цього, міжнародні патенти в основному стосуються технічних, біологічних і сільськогосподарських сфер. Надзвичайно важливо визнати той факт, що участь у піонерських підприємствах пов'язана з невід'ємними ризиками та потребує значних фінансових інвестицій.

Джерело: складено за [58; с. 23].

Є два основні шляхи, якими прямі іноземні інвестиції (ПІІ) спрямовуються в країни-реципієнти. Перший метод передбачає придбання або поглинання існуючих компаній, які вже працюють у країні перебування. Подібним чином, другий метод також передбачає купівлю або поглинання вже створених компаній у країні-одержувачі. Обидва ці підходи служать шляхами надходження ПІІ в економіку приймаючих країн [20].

Система залучення ПІІ у секторі розвитку міжнародної інвестиційної діяльності складається з різних компонентів, кожен з яких має відмінні характеристики. Тим не менш, коли ці компоненти взаємодіють один з одним, вони породжують нову сутність, яка має власний унікальний набір характеристик.

Таким чином, прямі іноземні інвестиції є формою іноземних інвестицій, спеціально спрямованих на фінансування виробничих процесів і придбання контрольного пакета акцій у компаніях для впливу на їхню діяльність. Рівень контролю, наданий інвесторам, відрізняється від країни до країни, причому прямі іноземні інвестиції охоплюють широкий спектр інвестиційної діяльності.

1.2 Нормативне регулювання та договірні засади інвестиційного співробітництва України та ЄС

У сучасному світі, що постійно змінюється, і національній економіці, яка коливається, панує тенденція до макроекономічної нестабільності. Як наслідок, для урядів стає вкрай необхідною розробка та впровадження комплексної державної політики, спрямованої на ефективне регулювання економіки під час кризи. Ця політика має бути зосереджена не лише на негайних заходах для відновлення економічної стабільності, а й на довгостроковому економічному зростанні. Макроекономічна стабільність означає підтримку рівноваги в різних аспектах економічної системи, включаючи ВВП, зайнятість, рівень цін, інвестиції та загальний інноваційний потенціал економіки. Він характеризується оптимальним використанням усіх доступних ресурсів у суспільстві, послідовним економічним зростанням, максимальними можливостями зайнятості, стабільними цінами та низьким рівнем державного боргу по відношенню до ВВП. Крім того, це передбачає мінімальний дефіцит державного бюджету та інші аналогічні показники фінансової рівноваги [24].

Одну яскраву ілюстрацію законодавчого підходу до вирішення проблеми макроекономічної нестабільності та розробки ефективних заходів для її подолання можна побачити в Європейському «Пакті стабільності та розвитку» (PSD). Ця угода служить яскравим прикладом того, як політики в Європі вжили активних заходів для подолання економічних коливань у більшому масштабі [13; с. 25]. Ухвалення цього документа відбулося в 1997 році, ознаменувавши значну віху у фіскальному плануванні. Одним із важливих її аспектів було закріплення динамічного зменшення видатків бюджету на наступні періоди. Цей конкретний захід фіскальної дисципліни було впроваджено з наміром дати можливість державам-членам продемонструвати свою відданість узгодженню своїх фінансових звітів із встановленими нормативними стандартами [25]. У випадку, якщо держава-

член Європейського Союзу перевищує допустимі межі, визначається, що країна не вживає достатніх заходів для стабілізації своєї макроекономіки [27].

В Україні діє аналогічна система, у якій планування доходів бюджету є складним процесом, який включає фінансові, економічні та політичні міркування. Цей процес враховує численні чинники, які потенційно можуть впливати як на доходну, так і на видаткову частини бюджету на різних рівнях [49; с. 123].

Оскільки світова економіка продовжує рости та розвиватися, потреба у співпраці між компаніями стає все більш важливою, фактично стираючи кордони, що розділяють нації. Це тісне партнерство відкриває безліч можливостей, починаючи від доступу до нових ринків і отримання переваг від економії масштабу до залучення висококваліфікованих експертів з різних куточків світу. Україна не є винятком із цієї глобальної тенденції, і для країни вкрай необхідно налагодити міцні стосунки з іншими державами, зокрема з впливовим Європейським Союзом. Для досягнення сталого розвитку Україні життєво важливо активно співпрацювати з іншими країнами, зокрема у сферах інновацій та інвестицій. Сприяючи такому співробітництву, Україна зможе забезпечити всебічний і збалансований розвиток, навіть незважаючи на обмежені економічні ресурси та екологічні проблеми [60; с. 19].

Інтеграція України в Європу є складним процесом, який постійно розвивається, що охоплює багато вимірів і на який впливає широкий спектр внутрішніх і зовнішніх факторів. Численні міжнародні приклади продемонстрували вигідний і тривалий вплив використання конкретних фінансових інструментів. Цей наголос на отриманні фінансових коштів став ще більш критичним з огляду на непередбачувані коливання обмінних курсів, цін на нафту, переважаючи пандемію COVID-19 і поточний стан повномасштабної війни. За таких обставин надзвичайно важливо гарантувати належне вирівнювання фінансових потоків.

На думку більшості експертів, які спеціалізуються на оцінці інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні, участь держави в цій сфері є

надзвичайно важливою. Ці експерти пропонують, щоб уряд ухвалив конкретну політику, спрямовану на пряме заохочення інвестицій в інновації. Тим не менш, важливо визнати, що, незважаючи на серйозні спроби впровадження економічних реформ, залишається брак прозорості щодо такої політики, а заходи, вжиті для підтримки інновацій, не принесли очікуваних результатів. У наступних розділах ми заглибимося в деякі основні фактори, що сприяють такому незрозумілому стану справ [32].

Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом відкриває багато вигідних перспектив для української промисловості, охоплюючи різноманітні переваги. Ці переваги включають, зокрема, розширення доступу до європейських ринків, багатообіцяючі можливості для іноземних інвестицій, сприяння обміну передовими технологіями та активну участь у зусиллях Європейського Союзу щодо розвитку. Щоб повною мірою використати ці можливості, для України надзвичайно важливо віддати пріоритет розвитку міжнародної співпраці у сферах науки, технологій та промисловості. ЄС, будучи головним гравцем на світовому ринку, має значний потенціал виробництва та експорту високотехнологічних товарів, приносячи значні прибутки в таких секторах, як машинобудування, фармацевтика, аерокосмічна промисловість і харчова промисловість. Крім того, ЄС залишається непохитним у своєму зобов'язанні сприяти промисловим інноваціям і сприяти сталому розвитку шляхом впровадження практик циклічної економіки [7].

Законодавча база України щодо інноваційних інвестицій не досягла стабільності та узгодженості, оскільки не містить чітких положень та стратегічних цілей інноваційної діяльності. Крім того, певні нормативні акти в цій рамках тимчасово призупинено. Є ще багато нагальних питань, які потребують вирішення [7, с. 94] (Рис. 1.1):

Недостатній стан комерційного середовища, відсутність прогресу у налагодженні чесної ринкової конкуренції та обмежена доступність державної допомоги – все це сприяє нерозвиненості умов.

Відсутність адекватної політики щодо технологій з боку уряду та неефективне регулювання галузей, зокрема щодо процесів сертифікації, митниці та податкового адміністрування, перешкоджає широкому впровадженню нових технологій в економіці, що призводить до суттєвих перешкод у їхньому розвитку та сталості. .

Інструменти, які реалізує держава для підтримки інновацій, є недостатньо ефективними, тому що їм бракує гнучкості, не встановлюють належних механізмів розподілу ризиків між державою та бізнесом, недостатньо наголошують на сприянні співпраці між різними зацікавленими сторонами, залученими в інноваційний процес, і мають обмежені ініціативи щодо сприяння як науковому, так і промисловому розвитку, включаючи технологічне партнерство;

Регіональні та місцеві органи влади не доклали достатньо зусиль для покращення умов для інноваційних починань. Вони недостатньо зосередилися на покращенні умов для сприяння інноваціям у межах своєї юрисдикції.

Рис. 1.1. Основні проблемні питання української бази регулювання інвестицій

Джерело: складено за [35, с. 316];

Підписання Угоди про асоціацію та створення поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом є важливим кроком вперед у просуванні економічного зростання та процвітання. Ця угода має величезні перспективи у створенні нових шляхів економічного розширення та водночас вимагає істотних перетворень у соціально-економічній сфері. Ці необхідні реформи охоплюють удосконалення виробничих технологій і мобілізацію значного інвестиційного капіталу для сприяння зростанню промисловості та стимулювання загального промислового розвитку [38, с. 3].

Уряди використовують різні тактики, щоб підтримати свою національну промисловість і сприяти економічному розширенню, причому податкові стимули постають як помітна стратегія. Ці стимули ретельно розроблені, щоб надихнути компанії виділяти ресурси на новаторські технології та методології, які активно сприяють розвитку економіки. За допомогою надання вигідних фінансових пільг, включаючи звільнення від податків та інші форми стимулів, уряди прагнуть мотивувати компанії приймати прораховані ризики та досліджувати незвідані території, зрештою створюючи можливості працевлаштування, підвищуючи рівень продуктивності та сприяючи загальному економічному добробуту. Ефективність політики податкових стимулів залежить від різних елементів, таких як ефективність державного нагляду, рівень конкурентоспроможності в бізнес-сфері та здатність організацій ефективно впроваджувати інновації та пристосовуватися до динамічних ринкових обставин. Отже, для ефективного інвестиційного співробітництва потрібен перегляд окремих положень чинного законодавства України.

Хоча Україна відчайдушно потребує іноземних інвестицій, є кілька перешкод, які перешкоджають припливу таких коштів. Ці перешкоди охоплюють низку викликів, зокрема нестабільне та непередбачуване законодавче середовище, судову систему, якій бракує неупередженості та є сприйнятливою до експлуатації, випадки корпоративного рейдерства, постійне переслідування з боку податкових органів, неадекватні заходи примусового виконання, тривалі затримки та відсутність прозорості у відшкодуванні податку на додану вартість (ПДВ), широко поширеній корупції та недостатньому захисті прав власності. Усі залучені сторони широко визнають, що для ефективного вирішення цих проблем необхідно докласти значних зусиль.

Значення залучення до інноваційної інвестиційної діяльності має величезну цінність для стимулювання економічного зростання та створення можливостей для працевлаштування не лише в Україні, а й у Європейському

Союзі. Цей динамічний підхід відіграє ключову роль у покращенні життя людей шляхом покращення якості продукції, пропонування більш широкого вибору для споживачів та зниження цін через посилення торгівлі та конкуренції. Європейський Союз, відомий своєю прозорою економічною системою, мінімальними тарифами та непохитною відданістю сприянню лібералізації торгівлі, гарантує взаємну вигоду для всіх зацікавлених сторін. Активно підтримуючи вступ України до Світової організації торгівлі ще у 2008 році, ЄС твердо вірить, що більш тісна економічна інтеграція та співпраця, безсумнівно, сприятимуть значному економічному розширенню України. У сучасну епоху уряди почали визнавати важливість використання податкових пільг як засобу сприяння інноваціям у бізнесі. Цю особливу схильність можна спостерігати не лише в розвинутих країнах, але й у країнах, що розвиваються по всьому світу, де наголос на інвестиції в дослідження та розробки значно зріс. Незважаючи на це, прогрес України в плані інноваційного економічного розвитку був відносно повільним, що призвело до застарілої технологічної бази, невідповідності вітчизняної продукції сучасним стандартам та використання екологічно небезпечних та ресурсомістких технологій виробництва. Отже, ці фактори перешкоджають доступу країни до глобальних ланцюжків створення вартості [61, с. 6].

Відсутність технологічного прогресу в економіці України стримує зростання інвестицій та інновацій. Це можна пояснити нестабільністю інституційного середовища в країні, що створює труднощі для впровадження структурних реформ, заснованих на інноваційних принципах. Як наслідок, фундамент для сталого економічного зростання порушується.

Враховуючи нинішню політичну та економічну ситуацію в Україні, вкрай необхідно здійснити суттєві реформи, які зміцнять економіку країни. Щоб досягти цього, вирішальним є створення альянсів із такими впливовими суб'єктами, як Європейський Союз (ЄС). Європейська політика сусідства безпосередньо впливає на Україну, оскільки її кордони перетинаються з шістьма державами-членами ЄС, що свідчить про явну схильність до

потенційного членства в союзі. Отже, будь-який тип співпраці з державами-членами ЄС, безсумнівно, стане позитивним кроком у напрямку наближення до західних цінностей і амбіцій [58; с. 20].

Поточна ситуація перед Україною вимагає серйозної уваги до оцінки ефективності коопераційних можливостей у впровадженні інноваційних проектів. Це стає все більш актуальним у контексті тривалих наслідків світової фінансової кризи та обмеженої конкурентоспроможності країни на міжнародному рівні. Відсутність прогресу в таких секторах, як виробництво, наука, інформація та економіка, створює перешкоди для прогресу інновацій у різних сферах. Щоб подолати цю проблему, Україна могла б розглянути можливість співпраці з високорозвиненими країнами, які мають передові підходи до управління та розвитку інновацій. Навіть країни з меншою часткою активно прагнуть збільшити кількість високоосвічених осіб у своєму населенні. Наприклад, Україна є прикладом, де дані свідчать про те, що приблизно одна третина населення працездатного віку потрапляє до цієї категорії.

Надзвичайно важливо ретельно проаналізувати безліч процедур, охоплених оцінкою життєздатності та масштабу міжнародної діяльності, і точно визначити комплексний захід, який може полегшити її виконання. Абсолютно важливо врахувати та пом'якшити будь-які непередбачені небезпеки, які можуть виникнути протягом усього проекту, одночасно зменшуючи загальну шкоду. Результат співпраці, яка базується на винахідливості та фінансовій підтримці, може дати не лише фінансову вигоду, але й покращення суспільного добробуту, створюючи тим самим міцну основу для перспектив плідної співпраці з іншими країнами в майбутньому. Нарешті, п'ятий етап зосереджений на визначенні комплексного заходу для прийняття інвестиційного рішення. Це передбачає узагальнення результатів попередніх етапів і врахування різних факторів, таких як фінансова життєздатність, ефективність, вплив на конкурентоспроможність і зменшення ризиків. Застосовуючи комплексний підхід, ми можемо приймати обґрунтовані та

обґрунтовані інвестиційні рішення. Переходячи до другого етапу, зосередимося на оцінці ефективності інтеграції творчої ініціативи. Ця оцінка охоплює не лише економічну ефективність, а й враховує соціальні та інші форми впливу. Вивчаючи різні аспекти ефективності, ми можемо визначити рівень успіху, досягнутого ініціативою. Перший етап передбачає оцінку ключових показників, які визначають потенційну прибутковість інвестування в ініціативу. Це включає оцінку таких факторів, як чиста поточна вартість, внутрішня норма прибутку, дисконтований період окупності та індекс прибутковості. Аналізуючи ці показники, ми можемо отримати уявлення про фінансову життєздатність і потенційну віддачу від ініціативи. Третій етап проекту передбачає проведення комплексної оцінки того, як проект вплине на загальну конкурентоспроможність економіки країни. Ця оцінка охоплює вивчення різноманітних показників конкурентоспроможності, аналіз ефективності експорту високотехнологічної продукції та оцінку ефективності продукції національних підприємств. Ретельно оцінюючи ці фактори, проект має на меті оцінити ширший вплив, який він матиме на підвищення економічної конкурентоспроможності країни. Завдяки цій оцінці ми можемо оцінити загальний внесок ініціативи в економічну конкурентоспроможність країни. Для вирішення потенційних ризиків, які можуть виникнути, на четвертому етапі наголошується на необхідності виявлення та пом'якшення цих ризиків. Це передбачає класифікацію різних типів ризиків, оцінку потенційних негативних наслідків, які вони можуть мати, і впровадження заходів для мінімізації їх впливу. Завдяки проактивному управлінню ризиками ми можемо забезпечити безперебійну реалізацію та успіх ініціативи. Для того, щоб ретельно оцінити ефективність глобальної співпраці, ми пропонуємо комплексний послідовний підхід, що складається з кількох етапів. Ці етапи призначені для забезпечення цілісної оцінки різних аспектів, пов'язаних з успіхом і впливом нової ініціативи. На завершення, запропонований нами послідовний підхід дозволяє ретельно оцінити ініціативи глобальної співпраці. Розглядаючи різні етапи та аспекти, ми можемо отримати повне

розуміння їх ефективності та приймати обґрунтовані інвестиційні рішення. [58; с. 30].

1.3. Показники аналізу та оцінки міжнародного інвестиційного співробітництва

При проведенні аналізу інвестиційно-інноваційної діяльності в межах певної країни дослідники в першу чергу спираються на офіційні джерела статистичних даних. До таких джерел в Україні належать державні статистичні щорічники та експрес-випуски, які публікує Державна служба статистики, дані регіональних управлінь статистики, інформація про коливання курсу валют, надана Національним банком України, а також оновлена інформація про зміни в законодавстві тощо. Крім того, із загальнодоступних джерел можна отримати доступ до великої кількості статистичних даних. Іноземні інвестиції та інвестиції українських партнерів, включаючи внески до статутного капіталу підприємств, оцінюються в іноземній конвертованій валюті та у валюті України за домовленістю сторін на основі цін міжнародних ринків або ринку України. Перерахування інвестиційних сум в іноземній валюті у валюту України здійснюється за офіційним курсом валюти України, визначеним Національним банком України. При реінвестиціях прибутку, доходу та інших коштів, одержаних у валюті України внаслідок здійснення іноземних інвестицій, перерахування інвестиційних сум провадиться за офіційним курсом валюти України, визначеним Національним банком України на дату фактичного здійснення реінвестицій [51].

Система показників державного статистичного спостереження формується наступним чином.

За результатами ДСС формуються показники про: іноземні інвестиції в Україну; інвестиції резидентів за кордон; взаємозв'язки підприємств у рамках

іноземного інвестування; обсяги власного капіталу, доходів та витрат по підприємствах із іноземними інвестиціями.

Показники ДСС щодо іноземних інвестицій в Україну, інвестицій резидентів за кордон, взаємозв'язків підприємств у рамках іноземного інвестування та обсягів власного капіталу, доходів та витрат підприємств із іноземними інвестиціями формуються по підприємствах у таких розрізах: регіон (із використанням адміністративно-територіального поділу), країна світу (відповідно до Переліку країн світу для статистичних цілей), вид економічної діяльності (за КВЕД) [26].

Привабливість країни для іноземних інвесторів є визначається станом інвестиційного клімату, спільними тенденціями соціально-економічного та політичного розвитку, рівнем її конкурентоспроможності та загалом іміджем країни у світовому середовищі. У дослідженні цих особливостей найбільш значущими моментами є ключові міжнародні рейтинги, засновані на розрахунку інтегральних індексів, які в різних аспектах відображають рівень інвестиційної привабливості країн. Серед таких індексів найпопулярнішими є Індекс ведення бізнесу, Індекс сприйняття корупції, Індекс глобальної конкурентоспроможності та Індекс людського розвитку.

Індекс легкості ведення бізнесу (DBI) згрупований у 10 категоріях, тобто реєстрація бізнесу, отримання дозвіл на будівництво, підключення до електромереж, реєстрація власності, кредитування, захист міноритарних інвесторів, оподаткування, міжнародна торгівля, забезпечення виконання контрактів, вирішення питань неплатоспроможності. За усередненими оцінками експертів Світового банку, один рейтинговий бал легкості DBI приносить державі близько 500-600 млн доларів США інвестицій [78].

Індекс економічної свободи (EFI) вимірює політику уряду та економічні умови в 186 країнах. Починаючи з 1995 року Heritage Foundation щорічно відстежує розвиток економічних свобод у всьому світі. EFI зосереджується на чотирьох ключових аспектах економічного середовища та вимірює 12 конкретних компонентів економічної свободи, тобто верховенство права

(права власності, доброчесність уряду, судова ефективність); розмір уряду (державні витрати, податковий тягар, фіскальний стан); ефективність регулювання (свобода бізнесу, свобода праці, монетарна свобода); відкриті ринки (свобода торгівлі, свобода інвестицій, фінансова свобода) [79].

Глобальний індекс конкурентоспроможності (GCI), згідно з яким Всесвітній економічний форум складає щорічний рейтинг країн світу з 1995. Індекс складається з 12 підіндексів, які поділяються на 4 групи: сприятливе середовище (інституції, інфраструктура, впровадження ІКТ, макроекономічна стабільність); людський капітал (навички здоров'я); ринки (ринок продукції, ринок праці, фінансова система, розмір ринку); інноваційна екосистема (динаміка бізнесу та інноваційна спроможність) [80].

Індекс людського розвитку (HDI) — це індекс для порівняльної оцінки бідності, грамотності, освіти, тривалості життя, здоров'я, соціального забезпечення, довголіття, екології, рівень злочинності та дотримання прав людини. Індекс був розроблений у 1990 році та використовується ООН у щорічних звітах з 1993 року [81].

Варто зазначити, що міжнародна рейтингова система Doing Business часто використовується як комплексний інструмент для оцінки економічного та комерційного ландшафту певної країни. На рейтинг країни в списку впливає нормативне середовище, яке вона пропонує для заснування та ведення бізнесу, причому вищий рейтинг означає більш сприятливе середовище. Команда експертів проводить комплексний аналіз, оцінюючи загалом 10 різноманітних показників, щоб оцінити рейтинг країни. Кожен показник має різний ступінь значущості та охоплює різні аспекти, включаючи реєстрацію бізнесу, отримання дозволів на будівництво, доступ до енергетичних систем, реєстрацію власності, практику кредитування, захист інвесторів, податкову політику, правила міжнародної торгівлі, виконання контрактів та процедури банкрутства/ Для оцінки використовуються наступні показники легкості: (1) Реєстрація підприємства, (2) Реєстрація власності, (3) Одержання дозволів на будівництво, (4) Підключення до системи електропостачання, (5) Отримання

кредитів, (6) Захист інвесторів, (7) Оподаткування, (8) Міжнародна торгівля, (9) Забезпечення виконання контрактів, (10) Вирішення неплатоспроможності (процедура банкрутства) [58; с. 24].

Висновки до Розділу 1

Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) — це практична та ефективна стратегія, прийнята корпораціями з метою створення нового підприємства або отримання активів іноземної компанії. Основна мета полягає в тому, щоб розширити або замінити звичайну міжнародну торгівлю шляхом виробництва та збуту товарів і послуг в країнах, відмінних від країни походження компанії. Система залучення ПІІ у секторі розвитку міжнародної інвестиційної діяльності складається з різних компонентів, кожен з яких має відмінні характеристики. Тим не менш, коли ці компоненти взаємодіють один з одним, вони породжують нову сутність, яка має власний унікальний набір характеристик.

Законодавча база України щодо інноваційних інвестицій не досягла стабільності та узгодженості, оскільки не містить чітких положень та стратегічних цілей інноваційної діяльності. Крім того, певні нормативні акти в цій рамках тимчасово призупинено. Хоча Україна відчайдушно потребує іноземних інвестицій, є кілька перешкод, які перешкоджають припливу таких коштів. Ці перешкоди охоплюють низку викликів, зокрема нестабільне та непередбачуване законодавче середовище, судову систему, якій бракує неупередженості та є сприйнятливою до експлуатації, випадки корпоративного рейдерства, постійне переслідування з боку податкових органів, неадекватні заходи примусового виконання, тривалі затримки та відсутність прозорості у відшкодуванні податку на додану вартість (ПДВ), широко поширеній корупції та недостатньому захисті прав власності.

Основним засобом оцінки інвестиційних ризиків є подання форм державної та регіональної звітності, а також публікація підсумкових звітів і релізів. Ці форми та звіти є цінними ресурсами для збору вичерпної інформації та розуміння потенційних ризиків, пов'язаних з інвестиціями.

Аналізуючи ці документи, інвестори можуть отримати глибше розуміння поточних ринкових умов, нормативної бази та економічних тенденцій, які можуть вплинути на їхні інвестиційні рішення. Крім того, ці звіти часто містять детальні дані про фінансовий стан і результати діяльності компаній або проектів, що дозволяє інвесторам оцінити рівень ризику, пов'язаного з їхніми потенційними інвестиційними можливостями.

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА ЄС

2.1. Аналіз стану та динаміки залучення інвестицій між Україною та ЄС

За останні роки Україна стала ключовим союзником Європейського Союзу. З моменту здобуття незалежності в 1991 році Україна активно працювала над зміцненням і культивуванням свого партнерства з ЄС [4].

Інвестиційна співпраця між Європейським Союзом (ЄС) та Україною є багатогранною та заплутаною системою відносин, яка формується взаємодією регіональної, національної та наднаціональної політики ЄС, яка доповнюється впровадженням відповідних механізмів співпраці на кожній з них. рівень. Ця складна взаємодія передбачає активну участь різноманітних фінансових, економічних та інвестиційних інститутів, а також різноманітних фондів і програм розвитку, ініційованих як Союзом, так і країнами-партнерами. Ці організації спільно сприяють динамічному та багатогранному характеру інвестиційного співробітництва між ЄС та Україною [5].

Основні моменти інвестиційного співробітництва між Європейським Союзом та Україною з 1991 року:

- Технічна підтримка з програмою TACIS (починаючи з 1991 року): Зусилля з надання допомоги Україні та іншим колишнім республікам СРСР для прискорення економічних та політичних перетворень.

- ENPI як основний джерело фінансування (від 2007 року): Зорієнтоване на створення спільних цінностей, стабільності та партнерства між ЄС та Україною.

- Впровадження Східного партнерства (починаючи з 2008 року): Спрямоване на підвищення політичної взаємодії та зміцнення енергетичної безпеки в Східній Європі.

-Угода про асоціацію та переговори (2007–2014 рр.): Визнанням як ключового кроку у наближенні України до ЄС та розвитку їх взаємовідносин.

-Neighborhood Investment Facility для покращення умов фінансування (2014–2020 рр.): Ініціатива, що спрямована на зміцнення малих та середніх підприємств у контексті інтеграції до європейського ринку.

-Введення Угоди про асоціацію та DCFTA (від вересня 2017 року): Створення основи для модернізації торговельних відносин та розвитку економіки України.

-Доступ до Плану зовнішніх інвестицій ЄС (з 2018 року): Заохочення інвестицій у реальний сектор економіки та підтримка фінансової стійкості.

-Збільшення бюджету зовнішньої діяльності ЄС (2021–2027 рр.): Зростаюча підтримка політичних та економічних перетворень в країнах-партнерах на шляху до сталого розвитку та їхнього наближення до ЄС [45].

Ефективне здійснення інвестиційної діяльності є фундаментом для розвитку економіки України, прискорює її інтеграцію до європейського соціально-економічного простору. За даними Міністерства фінансів України, наведеними в таблиці 2.1, обсяг прямих іноземних інвестицій в цілому різко скоротився впродовж двох останніх років.

Таблиця 2.1

Прямі іноземні інвестиції в Україні (2018-2022 рр.), млн. дол. США

Роки	Прямі іноземні інвестиції в Україну		Прямі іноземні інвестиції з України		Сальдо	
	Сума	Зміна	Сума	Зміна	Абсолютне відхилення	Відносне відхилення
2018	4455	+763	-5	-13	+4460	+21.1%
2019	5860	+1405	648	+653	+5212	+16.9%
2020	-868	-6728	82	-566	-950	-118.2%
2021	6687	+7555	-198	-280	+6885	-824.7%
2022	190	-6497	159	+357	+31	-99.5%

Джерело: складено за [52]

Аналіз даних табл.2.1 , дає змогу констатувати, що 2022 рік став роком, коли реальні інвестиції в Україну практично не надходили. Так, за даними Міністерства фінансів, за три квартали 2022 року в Україну надійшло 190 млн дол США прямих іноземних інвестицій. За цей же час з країни було виведено капітал на суму 159 млн дол США. Позитивне сальдо інвестицій склало близько 31 млн дол.

Але для масштабів української економіки цього недостатньо. Сьогодні вітчизняні інвестори просто не вкладаються в нові проекти. Лише невелика група інвесторів не припиняє діяльності. Це підприємці, чиї проекти були на завершальній стадії готовності до 24 лютого 2022 року. У результаті після шоку від перших місяців бойових дій такі інвестори прийшли до думки, що все ж потрібно доводити розпочате до кінця (приклади – інвестиційні проекти в будівельній сфері та медицині). В решті випадків, якщо власники бізнесу і готові витрачати гроші, то тільки на переїзд, енергоефективність, логістику та підвищення інтенсивності виробництва. І вкладають лише власні кошти, бо капіталу ззовні немає – ні від нерезидентів, ні від банків, які практично нікого не кредитують. Іноземні інвестори також не мають стимулів інвестувати у воюючу країну. Занадто велика загроза втратити гроші, а шанси на успішну реалізацію всіх проектів малі.

Надалі на рис. 2.1 відображена зміна обсягів прямих іноземних інвестицій (акціонерний капітал) в Україні, зокрема з країн ЄС, за період 2005–2021 рр.

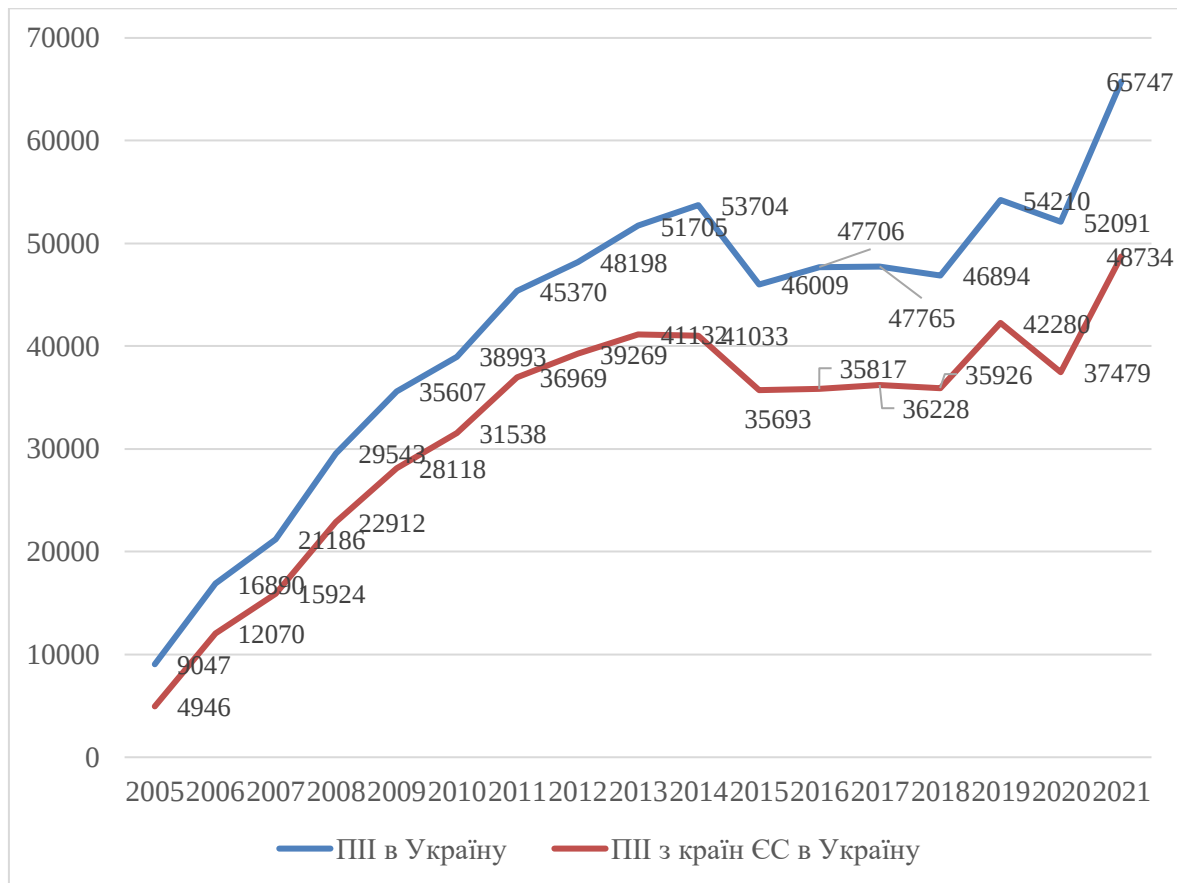

Рис. 2.1 Динаміка обсягів ПІІ (акціонерний капітал) в економіку України та ПІІ з країн ЄС за 2005–2021 рр., млн дол.

Джерело: побудовано на основі [63]

Аналізуючи рис. 2.1, можна зазначити, що обсяги ПІІ (акціонерний капітал) протягом 2005–2014 рр. зростали, а у 2015 р. зменшилися на 7694,6 млн дол. (14,3%) у порівнянні з 2014 р. Причиною даної тенденції є воєнні дії на сході України. На кінець 2018 та 2020 рр. також спостерігається спад ПІІ, у зв'язку з пандемією COVID-19, яка нашкодила економікам країн всього світу. Доцільно зауважити, що протягом досліджуваного періоду прямі іноземні інвестиції з країн ЄС в економіці України займають найбільшу частку в загальному обсязі ПІІ.

Основні країни-інвестори в Україну представлені в таблиці 2.2

Таблиця 2.2

Основні країни-інвестори в Україну, 2021 рік

№	Країна-інвестор	Обсяг інвестицій, млн. дол.	У % до підсумку
1	Кіпр	8979,7	32,42
2	Нідерланди	6452,7	23,29
3	Велика Британія	2047,9	7,39
4	Німеччина	1824,7	6,59
5	Швейцарія	1532,9	5,53
6	Австрія	1018,8	3,68
7	Франція	753,6	2,72
8	Польща	612,8	2,21
9	Угорщина	544,8	1,97
10	Люксембург	489,3	1,77
11	Інші країни ЄС	3444,71	2,43
	Всього	27701,9	100,00

Джерело: складено за [38]

Кіпр є найбільшим інвестором в Україну протягом 10 років. Зазначимо, що в 2017 році Кіпр був визнаний офшорною зоною, через що можна припустити, що іноземні інвестиції, які надходили з Кіпру, були «відмиванням» коштів громадян України, які ухиляються від податків і легалізують кошти, часто отримані незаконним шляхом. Суперечливим є також статус інвестицій з Нідерландів, Великої Британії, Швейцарії та Австрії – ці країни є класичними прикладами респектабельних офшорів. Наприклад, у Нідерландах часто реєструються фінансові та брокерські компанії, а також інвестиційні та трастові компанії, для яких спрощена система звітності та оподаткування.

Станом на 31.12.2022 найвагоміші обсяги прямих інвестицій (залишків) були спрямовані до підприємств промисловості – 41,9% та установ та організацій, що здійснюють оптову та роздрібну торгівлю, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 16,3%. Географічно структуру іноземних інвестицій з ЄС надано на рис. 2.2

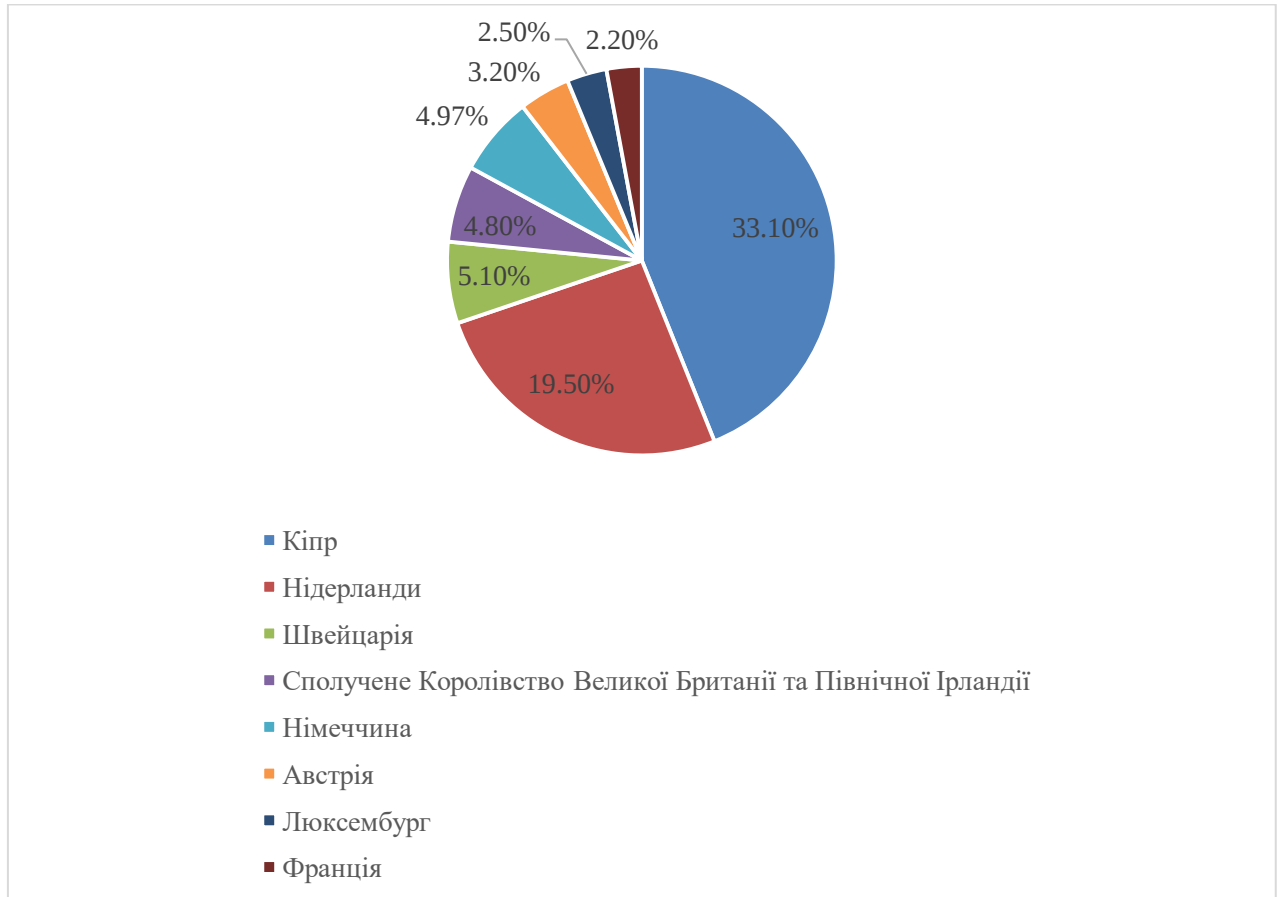

Рис. 2.2. Географічна структура іноземних інвестицій з ЄС, 2022, %

Джерело: складено за [41]

Можна побачити, що у 2022 році основні інвестори мали незмінну структуру. До основних країн-інвесторів у 2022 році належать Кіпр – 33,1 %, Нідерланди – 19,5 %, Швейцарія – 5,1 %, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії – 4,8 %, Німеччина – 4,97 %, Австрія – 3,2 %, Люксембург – 2,5 %. і Франція – 2,2%.

Завданням, що визначає державну політику у сфері інвестиційної діяльності, є формування сприятливого інвестиційного клімату та зниження інвестиційного ризику для іноземних інвесторів. На рис. 2.3 та рис. 2.4 наведено структуру прямих іноземних інвестицій у 2021 та 2022 році.

Рис. 2.3 Структура прямих іноземних інвестицій в Україну з ЄС за секторами економіки у 2021 р., %

Джерело: складено за [38]

Рис. 2.4 Структура прямих іноземних інвестицій в Україну з ЄС за секторами економіки у 2022 р., %

Джерело: складено за [38]

Провідними сферами економічної діяльності, за обсягами освоєння капітальних інвестицій, в 2022 році залишаються: промисловість – 30,8 %, сільське, лісове та рибне господарство – 12,6 %, транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність – 12,1 %, оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 9,0 %, державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування – 8,9 %, будівництво – 8,0 %, охорона здоров'я та надання соціальної допомоги – 4,3 %, інформація та телекомунікації – 4,1 %, операції з нерухомим майном – 3,5 %.

З ілюстрації галузевої структури інвестицій в Україні можна побачити кілька факторів, з яких також можна краще зрозуміти мотивацію іноземних інвесторів. Так, наприклад, велика частина інвестицій йде в банківський

сектор, тобто в українські філії іноземних банків і фінансових компаній – такими є надходження капіталу з Австрії до філії AD Raiffeisen Bank Aval та з Угорщини до «ОТП Банк» - такі інвестиції певною мірою впливають на економіку України, тому що вони не створюють фізичних продуктів та інших довгострокових капіталовкладень, тому що їх можна швидко вивести за кордон через високоліквідний характер фінансового сектора.

Загалом, більшість інвестицій було здійснено у найбільш розвинуті сектори економіки, як у промислову діяльність, що складає 40% від всіх інвестицій, або 18% інвестицій у оптову та роздрібну торгівлю (Auchan, Billa, METRO, Novus).

За 2022-2023 роки основними закордонними інвесторами в корпоративному сегменті виступали компанії (бренди), що вже мали потужності в Україні на момент повномасштабного вторгнення РФ. Серед них: Carlsberg, Cersanit, Kronospan, Laude, Nestle, Phillip Morris, Velux (рис. 2.5) Переважна більшість зазначених міжнародних корпорацій виділяли кошти на релокацію виробництва, ремонт пошкоджених об'єктів, соціальні проєкти. Як правило, такі компанії користувалися (і користуються) послугами «інвестняні» – Офісу з залучення та підтримки інвестицій (UkraineInvest). Ще низка корпорацій оголосили про наміри реінвестувати кошти в Україну для підтримки своїх активів: ArcelorMittal, Bayer, CRH, Fixit, Kingspan, Onur Group, Unilever.

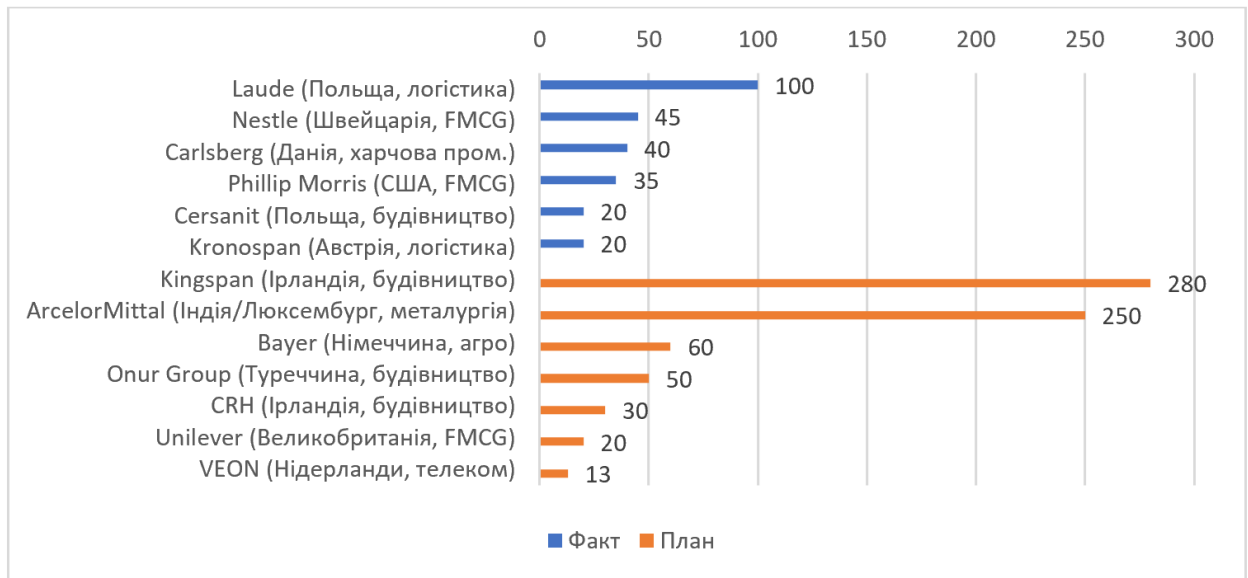

Рис. 2.5 Реінвестиції в Україні у т.ч. з корпорацій ЄС, від початку воєнного стану, млн дол США

Джерело: [82]

Беззаперечний фокус міжнародного бізнесу на оборонну промисловість в Україні. Такі корпорації, з ЄС як BAE Systems (Велика Британія) та Rheinmetall (Німеччина), вже розпочали будівництво заводів на території України. Планові інвестиції мають перевищити 300 млн. доларів США. Зацікавленість в інвестиціях у будівельну галузь зазначали, наприклад, в Rolls-Royce (Велика Британія).

2.2 Аналіз чинників впливу на розвиток міжнародного інвестиційного співробітництва між Україною та ЄС

Воєнні дії на території України змінили стратегічні напрямки інвестиційної діяльності, тому доцільно розглянути структуру та динаміку інноваційно-інвестиційних процесів за період до війни та під її час.

Згідно з останніми статистичними даними, в Україні нині спостерігається тривожний спад у секторі наукових досліджень і розробок. Протягом конкретного періоду часу з 2020 по 2022 роки відбулося суттєве

скорочення кількості організацій, які активно займаються науковими дослідженнями та розробками, з 950 до 769 одиниць. Крім того, відбулося помітне зменшення кількості дослідників, зайнятих у цій галузі, з 88 128 у 2020 році до лише 78 860 у 2022 році. Ці тривожні закономірності чітко вказують на те, що відданість країни науковому прогресу зменшується, і ця перспектива має суттєве значення. наслідки для її подальшого прогресування та всебічного розвитку (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Показники діяльності наукових організацій (2020-2022 рр.)

Показник	2020	2021	2022
Кількість організацій, які здійснювали НДР, одиниць	950	950	769
Кількість працівників, задіяних у виконанні НДР, осіб	88128	79262	78860

Джерело: складено автором на основі [45]

Протягом останніх кількох років спостерігається помітна та стійка тенденція до висхідної траєкторії виділення коштів з державного бюджету на витрати на дослідження та розробки (НДДКР). Ця тенденція особливо виражена в країнах, які є частиною Європейського Союзу, оскільки вони спостерігають поступове, але послідовне збільшення своїх інвестицій у дослідження та розробки. Так, у 2020 році на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи було спрямовано значну суму – 3 642 585,7 тис. грн. Однак у наступному 2021 році ця сума зросла і загалом досягла 3 856 175 тис. грн. Крім того, ця позитивна тенденція збереглася і в 2022 році, коли відбулося значне зростання коштів, спрямованих на дослідження та розробки, на суму 4 083 258,5 тис. грн. Хоча темпи зростання цих асигнувань не можна вважати революційними, послідовна модель збільшення фінансування чітко вказує на зростаючий акцент і прихильність сприянню інвестиціям у дослідження та розробки. [38] (табл. 2.4):

Таблиця 2.4

Витрати на НДР за джерелами фінансування, тис. грн.

Показник	2020	2021	2022
Усього	16773724,5	17254629,7	17022419,3
кошти бюджету	6222735,4	6724744,9	7411791,4
з них державного бюджету	6020886,6	6603856,1	7344736,8
власні кошти	1610011,8	1725112	2105454,1
кошти організацій державного сектору	1141575,7	798621,8	799810,6
кошти організацій підприємницького сектору	3947379,8	4035650,1	2527767,2
кошти організацій сектору вищої освіти	6764,9	3709,6	15764,3
кошти приватних некомерційних організацій	21276,7	14662,6	10452,1
кошти іноземних джерел	3642585,7	3856175	4083258,5
кошти інших джерел	181394,5	95953,7	68121,1

Джерело: складено автором на основі [45]

Початок науково-технічної революції викликав необхідність міжнародної співпраці між країнами у сфері науки та інновацій, що тепер стало головною метою глобальної співпраці. Україна має можливість використовувати досягнення у високотехнологічних галузях для прийняття мудрих рішень щодо наукової співпраці.

У пошуках нових інвестиційних перспектив і реалізації своєї бізнес-стратегії в міжнародному масштабі інвестор ретельно розглядає глобальний статус потенційних країн для прямих іноземних інвестицій. Незважаючи на початкові побоювання щодо несприятливої позиції України в міжнародних економічних рейтингах, іноземні інвестори залишаються оптимістичними щодо потенціалу зростання та розвитку країни через наявність численних привабливих інвестиційних можливостей [16].

Однією з територіально-організаційних форм, що отримали популярність в Україні як інструмент стимулювання прямих іноземних інвестицій, є індустріальні парки. Головна мета їх створення - активізація виробництва, створення нових робочих місць, підтримка економічного зростання та розвиток інфраструктури. З моменту прийняття Закону України

"Про індустриальні парки" в червні 2012 року до січня 2023 року в країні було зареєстровано 43 індустриальні парки.

Серед методів стимулювання привабливості для прямих іноземних інвестицій (ПІІ), які набули популярності в Україні, варто відзначити індустриальні парки. Головною метою їх створення є активізація промислового виробництва, створення нових робочих місць та сприяння економічному зростанню та розвитку інфраструктури. З початку введення в дію Закону України "Про індустриальні парки" у червні 2012 року до січня 2023 року в країні було створено 43 індустриальних парки.

Щодо галузей невиробничого сектору, які найбільш привабливі для іноземних інвесторів, зокрема банківський сектор та загальний сектор фінансових послуг. Значна частина іноземних активів у цих галузях контролюється компаніями з Франції (Credit Agricole, BNP Paribas), Італії (Unicredit, IntesaSanpaolo), Нідерландів (ING Groep), Швеції (SEB), Німеччини (Deutsche Bank) та Австрії (Raiffeisen INTL).

Запаси чорнозему, розвинута промисловість, розвиток транспортної інфраструктури, сільська промисловість, лісниця господарства, гарний рівень відкритості економіки та інші фактори, робили всі ці роки нашу країну гарним вибором для вкладання капіталу. Але після подій 24 лютого багато що змінилося. Військова агресія з боку РФ призвела до того, що навіть на прифронтових територіях неможливо було почати посівну компанію та те що багато полів було заміновано в ході бойових дій Не варто забувати і про якість української землі, на самостійне відновлення якості земель нашої держави може тривати до 100 років [12].

Промисловість та торгівля це одна з найбільш постраждалих під час бойових дій секторів економіки. Так загальна сума сукупних збитків становить 20,8 мільярдів дол. Так наприклад частина основний металургійний та вугільний Донецький басейн знаходиться під окупацією Російської Федерації а на іншій частині ведуться бойові дії.

Україна має гарне географічне положення, доступ до Чорного та Азовського моря. На території України до 24 лютого 2022 року повноцінно функціонувало 18 портів, більше 60% вантажів відправляли Одеський, Чорноморський та Южний порт які знаходяться в Одеському регіоні. На даний час повністю під окупацією Російської Федерації знаходяться чотири порти, це: Херсонський порт, Маріупольський порт, порт Бердянська та Садовський порт. Інші порти не можуть повноцінно функціонувати через окупацію Чорного моря військами Росії [70].

Більше 7 мільйонів українців стали біженцями та покинули нашу державу. 4 мільйони з них подали документи щоб отримати статус резидента в інших країнах [53].

Як ми бачимо бойові дії в Україні дуже сильно вплинули на економічне та соціальне життя країни. Звісно це не могло не вплинути на інвестиційну привабливість та інвестиційний потенціал держави.

Далі проведемо SWOT-аналіз; SWOT-аналіз це методика оцінювання поточної ситуації, та подальших перспектив, що ґрунтується на розкритті різнобічних факторів, які впливають на розвиток бізнес-проекту. Подібна форма дослідження не вимагає особливої підготовки, наявності великих баз даних. При проведенні SWOT наявну інформацію узагальнюють, ретельно досліджують та структурують. Виявлені аспекти впливу поділяються на чотири окремі категорії. Їх значення розшифровує аббревіатуру терміна: S-ключові переваги, сильні місця (strengths); W - найбільш слабкі, вразливі точки (weaknesses); O-потенційні можливості (opportunities); Т-ймовірні ризики (threats) (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

SWOT-аналіз інвестиційної привабливості України

Сильні сторони (Strengths)	Слабкі сторони (Weaknesses)
– сировинні, природні та мінеральні ресурси; – найбільші запаси чорнозему у світі; – географічне розташування на перетині основних транспортних коридорів між Європою та Азією; – сприятливі кліматичні умови; – наявність перспективних для інвестування галузей; – відносно дешева та водночас кваліфікована робоча сила;	– мінливість вітчизняного законодавства та суттєве адміністративне навантаження; – слабкість правової системи, що не дає повної гарантії іноземним інвесторам захисту їх прав власності за умов вкладення ПІІ; – високий рівень корупції та бюрократизму у владних структурах; – незабезпеченість верховенства права, політична залежність судових органів від рішень чиновників та впливу груп економічних інтересів; – нерозвиненість фондового ринку;
Можливості (Opportunities)	Загрози (Threats)
– економічна інтеграція у рамках угоди про ЗВТ України з ЄС та Канадою; – близькість до азійських ринків; – доступ великих інвестиційних гравців доресурсів – матеріальних, трудових, природних та фінансових.	– конкуренція з боку «нових» країн- членів ЄС та ринків, що розвиваються, за залучення ПІІ – війна на території країни; – нестабільна внутрішня політична та економічна ситуація;

Джерело: складено на основі джерела [14]

Таким чином за результатами аналізу чинників інвестиційного співробітництва можна відзначити, що основними сильними сторонами України є сировинні, природні та мінеральні ресурси, найбільші запаси чорнозему у світі, географічне розташування на перетині основних транспортних коридорів між Європою та Азією, наявність перспективних для інвестування галузей. Між тим, серед слабких сторін відзначимо мінливість вітчизняного законодавства та суттєве адміністративне навантаження;

слабкість правової системи, що не дає повної гарантії іноземним інвесторам захисту їх прав власності за умов вкладення ПІІ; нерозвиненість фондового ринку. Основні можливості відкриває економічна інтеграція у рамках угоди про ЗВТ України з ЄС та Канадою, однак серед ризиків слід відмітити конкуренцію з боку «нових» країн- членів ЄС та ринків, що розвиваються, за залучення ПІІ, війну на території країни; нестабільну внутрішню політичну та економічну ситуацію.

2.3. Оцінка рівня міжнародного інвестиційного співробітництва України та ЄС

Аналіз найефективніших тактик для України та Європейського Союзу (ЄС) щодо залучення до економічної співпраці та використання інвестиційних перспектив має важливе значення для сприяння економічним реформам в Україні. Важливо визнати безперечне значення іноземних інвестицій, оскільки вони є барометром активного залучення до світової економіки. Крім того, необхідно визнати, що альянс між Україною та ЄС не є несприйнятливим до наслідків сучасних глобальних економічних зрушень, включаючи широкомасштабну світову кризу та економічний спад.

Відносини між Україною та Європейським Союзом відзначаються міцною та масштабною співпрацею, яка охоплює широкий спектр політичних та економічних сфер. Значною віхою в цьому партнерстві є щорічний саміт Україна-ЄС, де відомі посадовці обох сторін, такі як Президент України, Президент Європейської Комісії та Голова Ради ЄС, збираються разом, щоб обговорити взаємні питання. інтерес. Крім того, Україна бере активну участь у численних економічних та освітніх заходах, започаткованих ЄС, підкреслюючи глибокий характер їхньої співпраці.

Економіка України має значну користь від міцних економічних зв'язків з Європейським Союзом, оскільки ЄС є одним із найбільших джерел іноземних інвестицій у країні. З плином часу економічне співробітництво між

ЄС та Україною продовжує зростати та процвітати, що призвело до помітного збільшення прямих іноземних інвестицій з країн-членів ЄС. Важливим поворотним моментом у цих економічних відносинах стало підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, яка відіграла вирішальну роль у покращенні інвестиційного клімату в країні. Ця угода не лише підвищила рейтинг інвестиційної привабливості України, але й сприяла позитивному сприйняттю різних регіонів країни. Крім того, усунення як тарифних, так і нетарифних бар'єрів мало значний вплив на залучення іноземного капіталу, що призвело до розширення конкурентоспроможного виробництва в різних регіонах України.

На поведінку іноземних інвесторів, які здійснюють прямі інвестиції, впливає багато внутрішніх факторів, пов'язаних з економічною ситуацією даної країни, а також зовнішні фактори, пов'язані з умовами, що склалися безпосередньо в країні, в яку здійснюються інвестиції. Очевидно, що в період економічної кризи, глобальних подій, які додатково негативно впливають на життя населення та розвиток бізнесу, зростають інвестиційні ризики, що обмежує інвестиційну активність іноземних інвесторів, особливо коли йдеться про здійснення прямих інвестицій. Події, які створили додаткові ризики для іноземних, і особливо європейських, інвесторів в Європі в останні роки, включають (Рис. 2.6):

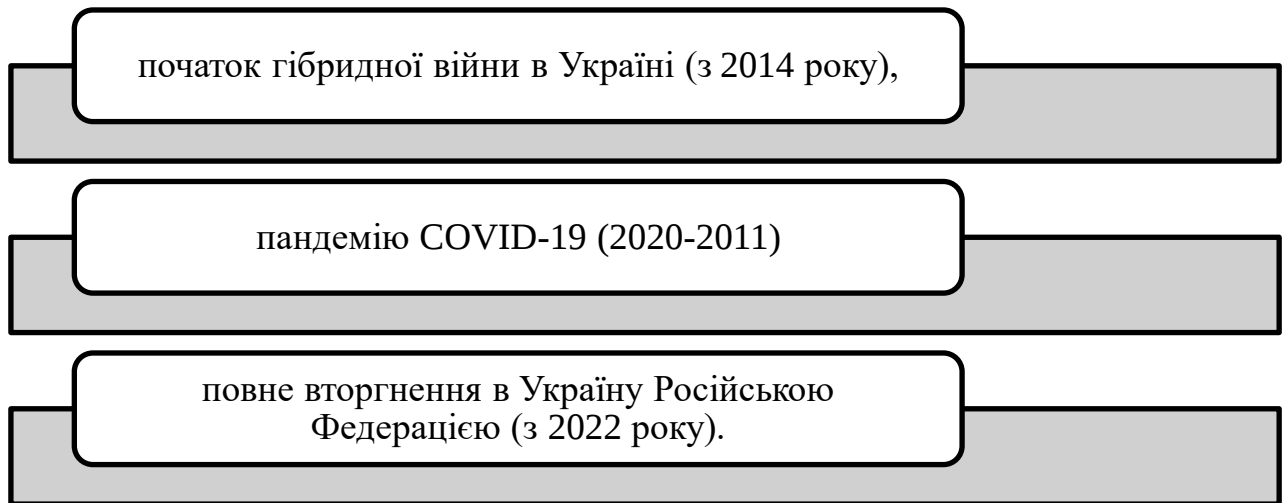

Рис. 2.6 Події, які створили додаткові ризики для європейських інвесторів в Україні

Джерело: складено за [65]

Більш детальний аналіз даних Національного банку України щодо рівня прямих інвестицій України в світі показує, що в період 2015-2022 рр. (рис. 2.7) спостерігається зниження загального обсягу інвестицій. Вони добре помітні у вищезазначені періоди небезпеки.

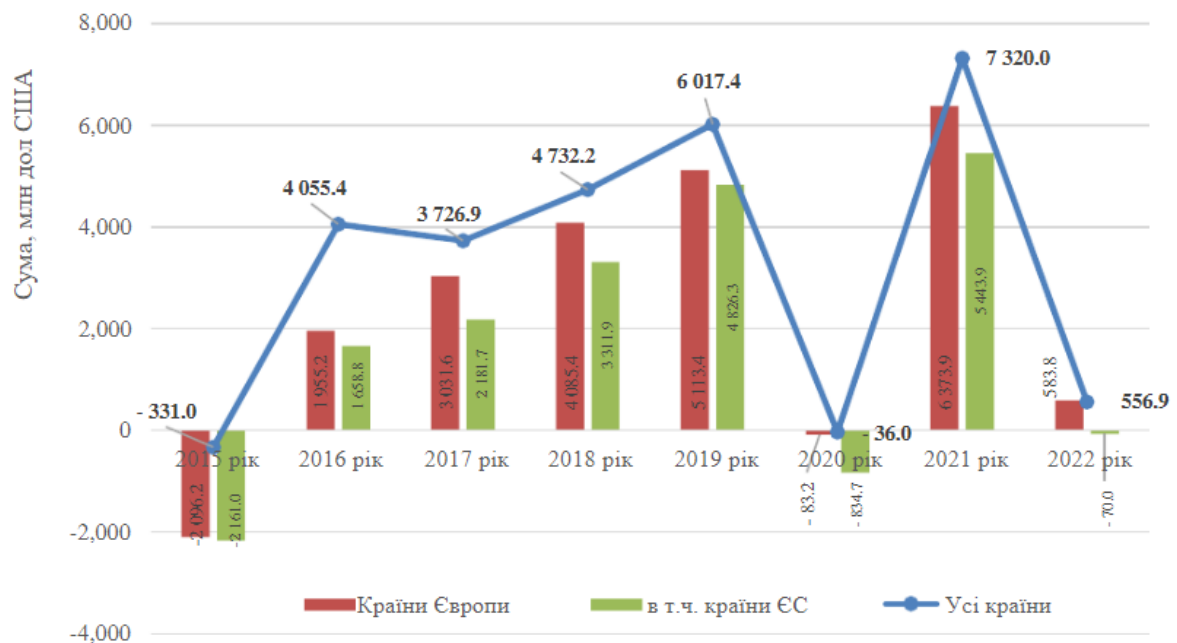

Рис. 2.7 Зміна суми прямих інвестицій в Україну за групи країн світу за період війни.

Джерело: побудовано за [41].

Зокрема, ми бачимо, що у 2015 році був потік прямих інвестицій з України, оскільки цей показник має від’ємне значення (-331 млн дол. США). При цьому сума інвестицій, отриманих інвесторами з європейських країн, особливо з країн ЄС, більша – 2 096,2 млн. дол. США, або 2 161 млн. дол. Надалі, зі стабілізацією економічної ситуації в Україні, у 2016-2019 роках зросла кількість прямих інвестицій, більшість з яких – з європейських країн, особливо з Європейського Союзу.

З початком пандемії COVID-19 у 2020 році, який збігся з розгортанням військової операції зі звільнення окупованих Донецької та Луганської областей України, відбулося зменшення інвестиційних вкладень. Після цього загальний обсяг прямих іноземних інвестицій сягнув лише 36,0 млн дол. США, але найважливішим є зменшення прямих інвестицій з європейських країн (-38,2 дол. США), особливо Європейського Союзу (-834,7 834,7 млн). Крім того, сильна інвестиційна активність фондів з-за кордону в 2021 році зазнала відновлення, оскільки компанії, які готові працювати в активний період захворювання на COVID-19, мали дуже високий рівень інвестицій того часу, наприклад з європейських країн. За підсумками 2022 року падіння інвестицій відбулося, в першу чергу, через напад Російську Федерацію в Україні, що знаменує активну частину війни. На той час відповідно була дуже слабка реакція іноземних інвесторів, оскільки іноземні інвестиції з усіх країн світу значно зменшили свою діяльність порівняно з минулим роком, тоді як потік прямих інвестицій з країн Європейського Союзу становив (70 млн. дол. США). Відповідно до наявних статистичних даних (за 2015-2022 рр.) детальніший аналіз поведінки інвесторів з країн Європи (рис. 2.8) показує, що за роки війни найбільшу загальну суму прямих інвестицій в Україну забезпечили інвестори з Швейцарії (3800,6 млн дол США), Нідерландів (3093 млн дол США), Великої Британії (1433,4 млн дол США), Франції (1371 млн дол США) та Німеччини (1338,6 млн дол США).

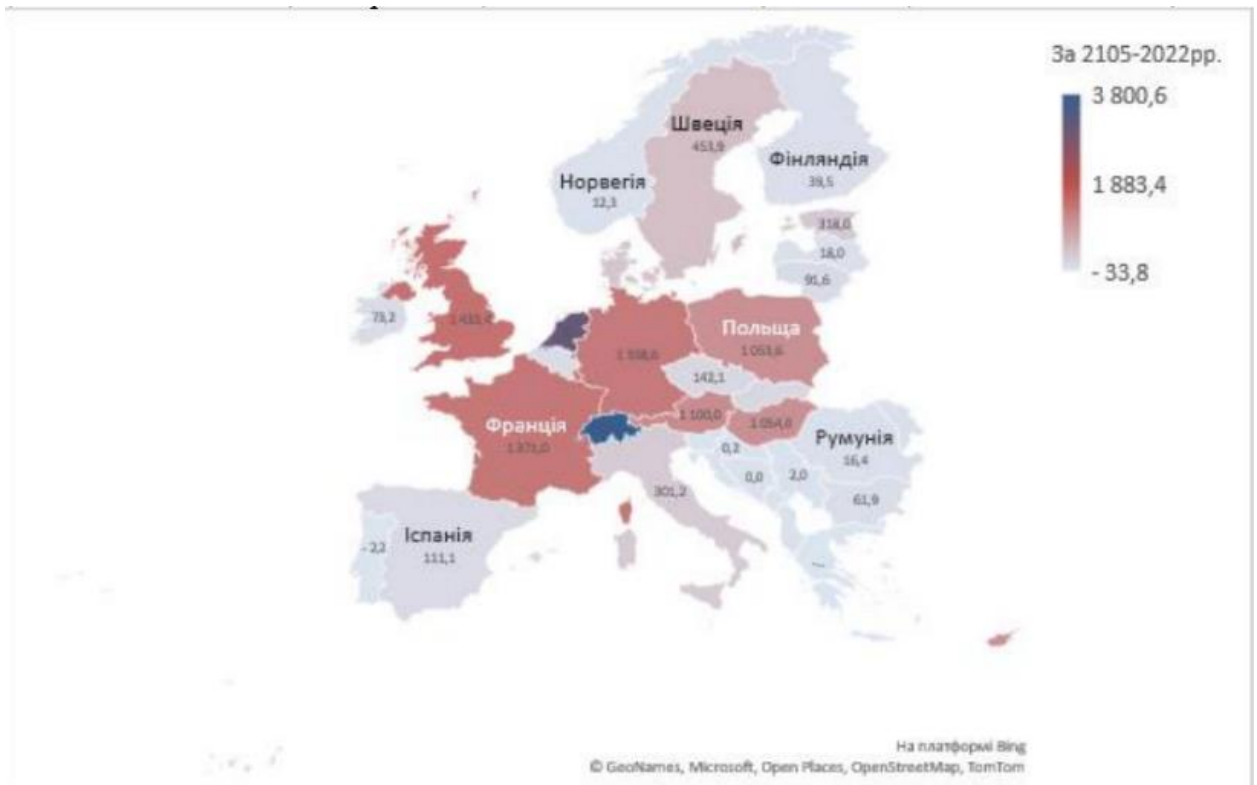

Рис. 2.8 Ранжування країн Європи за загальною сумою прямих інвестицій в Україну всього за період 2015-2022 рр.

Джерело: [41]

Тобто, найважливішими інвесторами є, з одного боку, громадяни країн з розвинутою та стабільною банківською системою (особливо Швейцарія, Люксембург, Нідерланди, Кіпр), а з іншого – найбільш розвинені економіки Європи та ЄС - Німеччина, Франція, Велика Британія. Крім того, незважаючи на відносно невелику територію та кількість населення, великий обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну здійснено інвесторами з Австрії (1100 млн. дол. США), Угорщини (1054 млн. дол. США) та Естонії (318 млн. дол. США) (доларів).

Серед близьких до України країн ЄС взаємовигідна співпраця склалася з інвесторами з Польщі (1053,6 млн. дол. США) та Угорщини, а прямі іноземні інвестиції на період 2015-2022 рр. – зі Словаччини (137,2 млн. дол. США) та Румунії (16,4 млн. дол. США) (доларів) були відносно невеликими. Тому для

України в майбутньому дуже важливо підтримувати дружні відносини, особливо з країнами, звідки надходять великі обсяги прямих інвестицій, оскільки необхідно прискорити післявоєнне відновлення залучення величезних фінансових ресурсів. Залежно від реалій воєнного часу реальне збільшення обсягу прямих інвестицій можна очікувати вже після закінчення війни або її практичної фази, тобто у разі суттєвого зниження ризиків безпеці громадян, інфраструктури, суб'єктів господарювання.

Отже, можна виділити ряд ключових думок, які розкривають особливості поведінки європейських інвесторів під час війни в Україні, зокрема протягом 2015-2022 рр. (Рис. 2.9).

Тобто, незважаючи на досить високі ризики, іноземні інвестори почали з більшою довірою ставитися до України як держави загалом та суб'єктів господарювання зокрема. Зрозуміло, що продовження повномасштабної війни не дозволить знизити економічні ризики для іноземних інвесторів і негайно відновити втрачені обсяги прямих іноземних інвестицій, але позитивна динаміка для їх зростання буде, враховуючи хороші темпи відновлення нової української економіки в такий складний час. Тому перспективи подальших досліджень передбачають вивчення тих факторів та інструментів, врахування яких сприятиме збільшенню потенціалу іноземних інвестицій для української економіки.

1. На початковій стадії війни в Україні (гібридна війна за окремі анексовані території) іноземні інвестори за песимістичним сценарієм оцінили ситуацію в Україні, адже, поряд з економічними, посилилися й політичні ризики втрати державності взагалі, що призвело до відтоку прямих інвестицій у 2015 році як загалом, так і з країн Європи, що мало негативні наслідки для економічного розвитку України.
2. В період економічної стабілізації 2016-2018 рр., що характеризувався зростанням ВВП, зниженням інфляції, збалансуванням військових видатків, реалізацією ряду системних реформ, що свідчило про зменшення економічних ризиків, довіра іноземних інвесторів до нашої країни збільшилася, що призвело до збільшення іноземних інвестицій. Найбільша їх частка припадала на країни Європи, зокрема ЄС.
3. Протягом періоду активної фази пандемії коронавірусу COVID-19 у 2020 році, що супроводжувалася глобальними процесами зниження економічної активності як населення, так і бізнесу, відбувся другий етап відтоку прямих іноземних інвестицій з економіки України, враховуючи, що війна продовжувалася. Це призвело до зниження ключових економічних індикаторів України у більшій мірі, ніж у сусідніх країнах ЄС.
4. Після зменшення активної фази пандемії у 2021 році та поступового відновлення економічної активності (зменшення економічних ризиків) відбулося знову різке зростання суми прямих іноземних інвестицій до найбільшого на аналізований період рівня як за загальною величиною, так з країн Європи і зокрема ЄС.
5. Після початку у 2022 році повномасштабної війни та реалізації по-суті найбільш песимістичних сценаріїв для іноземних інвесторів відбувся третій етап зниження суми прямих іноземних. Але це зниження було порівняно меншим, ніж у 2015 році, особливо це стосується інвесторів з неєвропейських країн.

Рис. 2.9. Особливості поведінки європейських інвесторів під час війни в Україні

Джерело: складено за [71]

Слід зазначити, що в умовах військової агресії з боку російської федерації та введенням воєнного стану на території України відповідно до Указу Президента України від 24.02.2022 № 64 «Про введення воєнного стану

в Україні» Верховна Рада України та Уряд працюють, зокрема, над відновленням економіки, допомогою підприємцям України та створенням умов для залучення інвестицій в Україну.

З метою стимулювання залучення в економіку України стратегічних інвесторів, підвищення інвестиційної привабливості України, створення нових високооплачуваних робочих місць, а також зростання конкурентоспроможності економіки через запровадження державної підтримки великих інвестиційних проектів прийнято Закон України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні». 09 серпня 2023 року Верховною Радою України прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації інвестиційних проектів із значними інвестиціями» (далі – Закон), який набрав чинності.

Основною метою Закону є стимулювання залучення зовнішніх та внутрішніх інвестицій шляхом спрощення вимог до інвестиційних проектів із значними інвестиціями, удосконалення форм державної підтримки для реалізації таких проектів, що створить сприятливі умови для залучення більшого кола інвесторів та збільшення кількості інвестиційних проектів із значними інвестиціями, а також сприятиме розвитку регіонів, де вони будуть реалізовуватися.

Законом, зокрема, внесено зміни до Закону України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні» в частині (Рис. 2.10):

розширення сфер, у яких може реалізуватися інвестиційний проект із значними інвестиціями (додано сферу електронних комунікацій, діяльності з виробництва біостанолу, який призначений для виробництва як компонент палива, виробництво біогазу та біометану);

надання можливості заявнику виступати інвестором із значними інвестиціями, якщо він є окремою юридичною особою створеною для реалізації інвестиційного проекту, та стороною спеціального інвестиційного договору, як інвестор;

доповнення форм державної підтримки, а саме: компенсація за рахунок коштів державного, місцевих бюджетів та з інших джерел, не заборонених законом, вартості збудованих заявником або інвестором із значними інвестиціями об'єктів інженерно-транспортної інфраструктури (автомобільних шляхів, ліній зв'язку, засобів тепло-, газо-, водо- та електропостачання, інженерних комунікацій тощо), необхідних для реалізації інвестиційного проекту із значними інвестиціями; компенсація витрат на підключення та приєднання до інженерно-транспортних мереж, необхідних для реалізації інвестиційного проекту із значними інвестиціями; звільнення від відшкодування втрат лісгосподарського виробництва для реалізації інвестиційного проекту із значними інвестиціями;

зменшення межі розміру значних інвестицій (з 20 млн євро до 12 млн євро) та кількості створених нових робочих місць впродовж строку реалізації інвестиційного проекту із значними інвестиціями, а саме: змінено та диференційовано вимоги щодо створення робочих місць для можливості залучення до інвестиційного процесу більшого кола суб'єктів господарювання - не тільки великих, але й середніх підприємств;

встановлення можливостей для доопрацювання, а не повернення поданих інвестором документів, зокрема техніко-економічного обґрунтування та спеціального інвестиційного договору, в рамках проведення оцінки інвестиційного проекту із значними інвестиціями, а також можливості проведення переговорів із залученням представників уповноваженої установи для узгодження положень спеціального інвестиційного договору після отримання висновку про доцільність реалізації інвестиційного проекту із значними інвестиціями та укладення спеціального інвестиційного договору;

передбачення повернення державної підтримки в повному обсязі у разі недосягнення обсягу значних інвестицій, який визначений законопроектом (12 млн євро), неможливості збільшити обсяг державної підтримки, коли фактичний обсяг значних інвестицій більше, ніж визначений у спеціальному інвестиційному договорі, а також можливість корегування обсягу державної підтримки, якщо фактичний обсяг значних інвестицій менший, ніж передбачено спеціальним інвестиційним договором, шляхом внесення змін до такого договору

Рис. 2.10 Зміни до Закону України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні»

Джерело: складено за [33]

Також внесено зміни до Земельного кодексу України в частині доповнення положеннями щодо звільнення від відшкодування втрат лісогосподарського виробництва інвестора із значними інвестиціями для реалізації інвестиційного проекту із значними інвестиціями.

Висновки до розділу 2

Початок військового конфлікту з Росією призвів до значного погіршення інвестиційної репутації України, в результаті чого багато провідних іноземних компаній вирішили залишити український ринок, забравши з собою цінні технології та активи. Незважаючи на деякі зусилля щодо стабілізації ситуації протягом 2022-2023 років, відсутність політичної стабільності, заходів боротьби з корупцією та ефективних економічних і соціальних реформ розвіяли надії інвесторів, що призвело до помітного зменшення іноземних інвестицій в українську економіку. Проте в цей період спостерігалася позитивна динаміка зростання інвестицій. З точки зору надходження прямих іноземних інвестицій (ПІІ), спостерігалася сприятливе середнє абсолютне зростання в таких галузях, як 85,4, операції з нерухомим майном на 21 та професійна, наукова та технічна діяльність на 32,6. Натомість від'ємний середній абсолютний приріст спостерігався у фінансовій та страховій діяльності (-457,8), оптовій та роздрібній торгівлі (-26,5), інформації та телекомунікаціях (-164,8).

Вивчивши позиції України в різних світових рейтингах, стає очевидним, що, незважаючи на позитивні зрушення в інвестиційному кліматі за останні роки, негативні оцінки експертів, аналітиків та керівників усіх рівнів підкреслюють недоліки поточної системи та необхідність коригувальні заходи. Аналіз показав, що макроекономічні фактори відіграють значну роль у визначенні інвестиційної привабливості країни. Основні показники, які враховувалися при оцінці інвестиційної привабливості, включали державний борг у відсотках від ВВП, середній обмінний курс долара, рівень безробіття, середню облікову ставку, частку

збиткових підприємств та рівень інфляції. Спостерігався сильний зв'язок між прямими іноземними інвестиціями та такими факторами, як відсоток збиткових підприємств, співвідношення державного боргу до ВВП, рівень інфляції та середній курс долара.

РОЗДІЛ 3 НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА ЄС В УМОВАХ ОТРИМАННЯ СТАТУСУ КРАЇНИ-КАНДИДАТА

3.1 Рекомендації щодо вдосконалення інвестиційного співробітництва України та ЄС в умовах отримання статусу країни-кандидата

Іноземні інвестиції відіграють вирішальну роль у прискореному просуванні науково-технічних інновацій. Надаючи нові знання та досвід, іноземні інвестори можуть зробити внесок у розвиток передових технологій, що може мати далекосяжні наслідки для загального зростання та конкурентоспроможності економіки нації. Ці інновації можуть призвести до створення нових галузей, покращення існуючих і загальної модернізації економічного ландшафту. Вплив іноземних інвестицій на економічний розвиток неможливо недооцінити, оскільки вони приносять численні позитивні ефекти, які значною мірою сприяють прогресу країни. Однією з найбільш значущих переваг є створення нових робочих місць, що не тільки знижує рівень безробіття, але й покращує рівень життя місцевого населення. Крім того, іноземні інвестиції впроваджують передові технології та методи управління, які можуть підвищити продуктивність і ефективність у різних галузях. У випадку України сприяння сприятливому інвестиційному середовищу є надзвичайно важливим для успішної модернізації економіки та сприяння інноваціям. Створюючи клімат, привабливий як для вітчизняних, так і для іноземних інвесторів, Україна може не лише отримати вигоду від збільшення інвестицій, але й стимулювати економічне зростання в різних регіонах. Цього можна досягти шляхом впровадження політики, яка спрощує бюрократичні процедури, стимулює інвестиції та створює законодавчу базу, яка захищає інтереси інвесторів. Через значний вплив, який мають іноземні інвестиції, для урядів стає вкрай важливим встановити ефективну інвестиційну політику, яка не тільки сприяє мобілізації інвестицій, але й

сприяє створенню сприятливого середовища для інвестицій. Це передбачає створення умов, які сприятимуть залученню як вітчизняних, так і іноземних інвесторів. Впроваджуючи заходи, які сприяють прозорості, захищають права інвесторів і забезпечують стабільну економічну та політичну атмосферу, уряди можуть вселити довіру до потенційних інвесторів і посилити їхню активну участь у різних починаннях розвитку. Підсумовуючи, іноземні інвестиції мають значний вплив на економічний прогрес, сприяючи створенню нових можливостей для зайнятості, впровадженню передових технологій і прискоренню науково-технічного розвитку. Відповідальність за розробку ефективної інвестиційної політики, яка сприятиме створенню сприятливого інвестиційного клімату, лежить на уряді. Створюючи сприятливе середовище як для вітчизняних, так і для іноземних інвесторів, країни можуть активно залучати інвестиції, що сприяє економічному зростанню та підтримує інновації [15].

Створення сприятливої інвестиційної атмосфери, яка відповідає цілям Європейського Союзу, є важливим аспектом залучення інвестицій для сприяння реструктуризації економіки України. Це сприятливе середовище не лише сприятиме інноваційним досягненням і збільшенню фізичних активів бізнесу, але також підвищить загальну якість життя населення та стимулюватиме економічний прогрес у країні. Реалізація цих завдань здебільшого залежить від створення сприятливого інвестиційного клімату в Україні.

Створення сприятливого інвестиційного оточення в Європейському Союзі важливе для привернення капіталу та підтримки економічного зростання. Оцінка інвестиційного клімату країни є складним завданням, оскільки вона включає в себе аналіз різноманітних факторів, таких як фінансові регуляції, податкова система, рівень корупції та судова справедливість. Всебічне розуміння цих елементів дозволяє оцінити привабливість країни для бізнесу та інвесторів. Ретельне дослідження та оцінка різних компонентів і характеристик інвестиційного клімату необхідні

для повного розуміння потенційних ризиків і очікуваних прибутків, пов'язаних з будь-якою інвестиційною можливістю. Нездатність визнати та врахувати унікальні нюанси інвестиційного клімату може серйозно завадити здатності точно оцінити доцільність і життєздатність конкретної інвестиційної можливості. Крім того, нинішня ситуація ускладнюється дефіцитом якісних інвестиційних пропозицій як від органів місцевого самоврядування, так і від національних суб'єктів господарювання. Цей дефіцит перспективних інвестиційних можливостей є значною перешкодою для здатності країни залучати іноземних інвесторів і сприяти економічному зростанню [58].

Окрім вищезазначених проблем, актуальною є також проблема масового рейдерства, яке призвело до конфліктів між іноземними інвесторами та регіональними елітами, а також до напруженості між виконавчою владою та місцевими органами влади. Що особливо дивує, так це тривожний сплеск рейдерських атак, який спостерігався в Україні в 2021 році. Щоб пояснити це, було офіційно зареєстровано приголомшливу загальну кількість 466 інцидентів, що вказує на те, що в середньому відбувається два захоплення щодня. Ця тривожна тенденція не тільки підкреслює серйозність проблеми, але й ще більше ускладнює інвестиційний клімат країни. Крім того, поєднання частих рейдерських захоплень і відсутність високоякісних інвестиційних пропозицій як від місцевих, так і від національних організацій створює додаткові перешкоди для країн Європейського Союзу, які бажають інвестувати в Україну. А отже, це сприяє загальному погіршенню інвестиційного клімату. Крім того, війна, яка триває в Україні, лише погіршила ситуацію, внісши політичну нестабільність. Ця нестабільність у поєднанні з відсутністю прозорості в системі видачі дозволів, неналежним захистом прав інвесторів і неефективністю судової системи негативно вплинула на здатність залучати іноземні інвестиції. Конвергенція цих системних факторів призвела до постійного погіршення інвестиційного клімату України.

Інвестиційний клімат в Україні стикається з багатьма проблемами, які спричиняють його погіршення в різних аспектах. Ці виклики охоплюють

правові, економічні, наукові, технічні та фінансові фактори, які всі сприяють занепаду. Одним із головних факторів цього падіння є нестримна корупція, яка пронизує країну, у поєднанні з неадекватністю судової системи. Таке поєднання створює ґрунт для нестабільності та підриває довіру інвесторів. Владі вкрай важливо терміново вжити відповідних заходів для покращення ситуації та підвищення загальної якості життя громадян. Вирішуючи виклики інвестиційного клімату в Україні, такі як корупція, неадекватність судової системи, політична нестабільність, непрозорі дозвільні системи та неналежний захист прав інвесторів, країна може працювати над залученням іноземних інвестицій і покращенням своїх загальних економічних перспектив. Однією з найбільш суттєвих перешкод для інвестицій в Україну є стан її комунальної та транспортної інфраструктури. Необхідно негайно звернути увагу на незадовільний стан цих об'єктів. Неналежне технічне обслуговування, відсутність модернізації, обмежені ресурси та застаріле обладнання – все це актуальні проблеми, які необхідно вирішити. Населення в цілому відчуває незручності та дискомфорт внаслідок цих недоліків, що значно впливає на їхнє повсякденне життя [11].

Неготовність земельних ділянок до належного розміщення технічної інфраструктури є результатом неналежної підготовки до відповідності необхідним технічним умовам і стандартам. Така непередготовленість заважає ефективному впровадженню необхідних технічних компонентів на земельних ділянках.

На регіональному рівні інвестори стикаються із суттєвою перешкодою у вигляді недостатнього інформування та неадекватної підтримки їх інвестиційних починань. Цей брак інформації та підтримки перешкоджає їхній здатності приймати обґрунтовані рішення та перешкоджає реалізації максимального потенціалу проєктів. Щоб вирішити цю проблему, регіональні органи влади мають надати першочергову увагу покращенню інформаційного забезпечення інвесторів, а також наданню більш комплексної підтримки, що

забезпечить успішну реалізацію інвестиційних проектів у межах їх юрисдикції.

Рівень конкурентоспроможності щодо інвестиційних можливостей в Україні відрізняється в різних регіонах. Важливо підкреслити, що лише окремі території мають значний потенціал для інвестицій, особливо ті, які розташовані в безпосередній близькості до кордонів країн Європейського Союзу. Ми твердо переконані, що Україна має багато важливих шляхів, які можна використати для зміцнення її відносин з інвесторами з Європейського Союзу. Ці шляхи мають величезне значення та вимагають ретельного обговорення для встановлення міцного та довговічного альянсу між Україною та ЄС [37].

Представляючи численні докази для підтвердження перспективи того, що використання вже існуючих ресурсів завдяки спільним зусиллям між Європейським Союзом та Україною виявляється дуже ефективним і успішним методом.

Визначення відповідного рівня кредитних коштів і формулювання тактики для посилення фінансової співпраці між континентами.

Україна має віддати перевагу встановленню міцного партнерства з ЄС, щоб посилити їхній вплив і сприяти розвитку важливих секторів їхньої економіки. Таким чином Україна не тільки зможе зміцнити свою економічну та політичну незалежність, але й забезпечить свою автономію та самоврядування.

Для покращення інвестиційного середовища під час співпраці України з ЄС надзвичайно важливо приділити особливу увагу модернізації національної економіки, щоб вона відповідала міжнародним стандартам. Щоб досягти цієї мети, важливо застосувати новаторську тактику, яка охоплює цілісний підхід до покращення інвестиційного клімату в Україні.

Отже, підсумовуючи, обсяг ПІІ в Україну з ЄС спрямовувався переважно в ті галузі економіки, де можна було отримати швидкий прибуток (наприклад, у фінансовій діяльності). Тоді як інвестиції в пріоритетні галузі

економіки України, спрямовані на довгострокове зростання, були недостатніми. Крім того, під час аналізу було виявлено такі проблемні аспекти, як: наявність схильності до інвестування в офшори; низька диференціація іноземних інвесторів у країнах-донорах та різкий дисбаланс у структурі ПП в економіку України. Це спричинило дисбаланси на товарних і фінансових ринках, збереження неефективної структури виробництва, монополізацію окремих стратегічних чи соціально важливих секторів економіки, нераціональне використання ресурсів і ресурсної бази та виробничих потужностей. Політична нестабільність, непередбачуваність державної влади, відсутність незалежної судової системи (зловживання судами), корпоративне рейдерство, переслідування з боку податкових органів, недоліки у виконанні законів, затримки з відшкодуванням ПДВ, корупція та низький захист прав власності продемонстрували неможливість будувати довгострокові плани з країнами-членами ЄС [83]. Основними перспективними напрямками, які могли б вирішити ці проблеми, на нашу думку, є (Рис. 3.1):

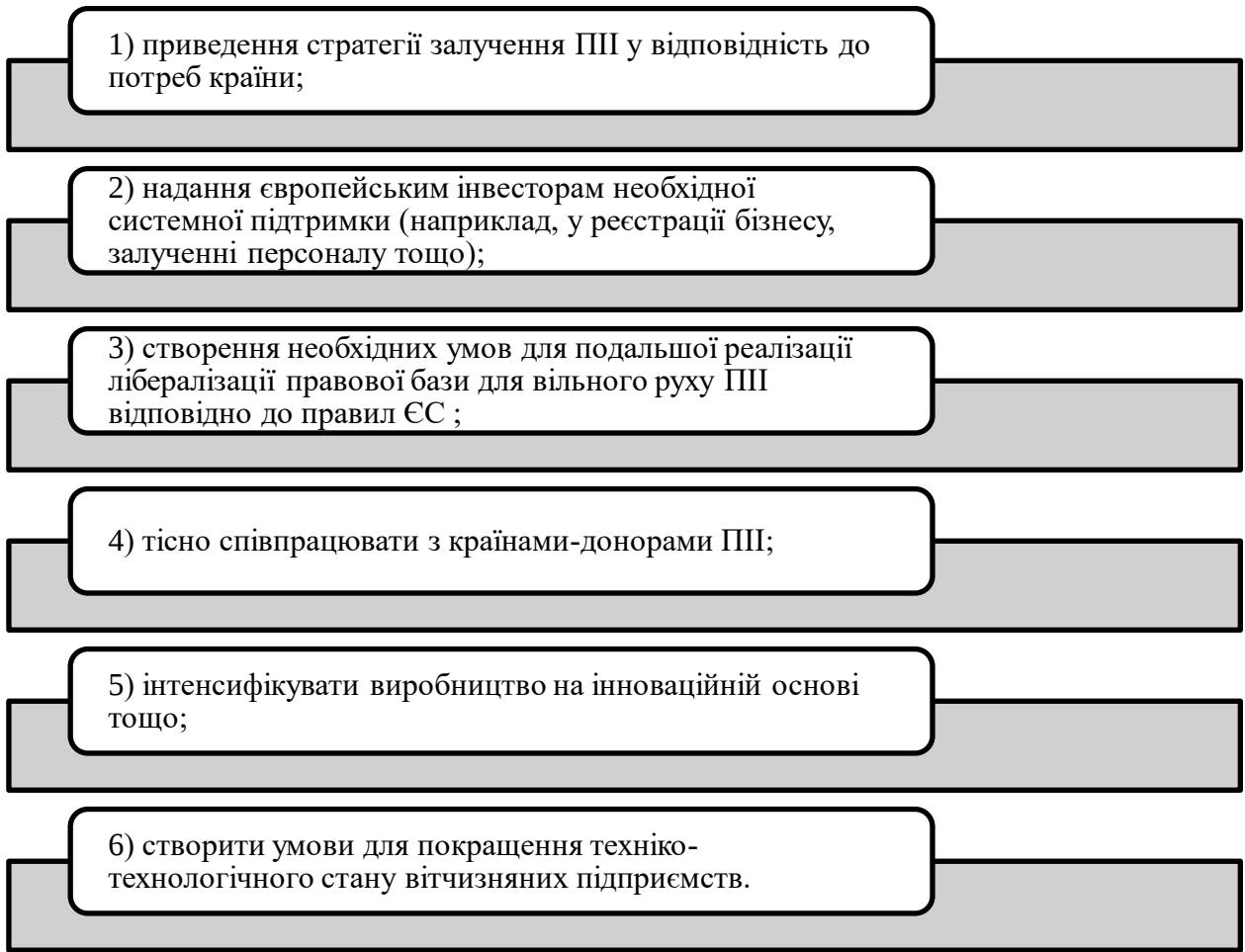

Рис. 3.1. Основні перспективні напрямки для стимулювання інвестиційного співробітництва Україна-ЄС

Джерело: авторська розробка.

Якщо конкретизувати зазначені напрямки, то їх можна узагальнити у вигляді таких конкретних кроків (Табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Заходи зі стимулювання інвестиційного співробітництва між Україною та ЄС

Мета	Конкретизація
Забезпечити більш ефективну співпрацю між приватним і державним секторами в процесі приватизації	Розробити та впровадити законодавство для стимулювання та сприяння інвестиціям в українську економіку. Налаштувати нормативно-правове середовище для бізнесу відповідно до поточних потреб бізнесу. Впровадити інвестиційні гарантії, індустріальні парки та довгострокові бюджетні зобов'язання.

Удосконалити практику захисту інвесторів	Іноземним інвесторам важливо вірити, що у разі невдалої співпраці з місцевими структурами вони матимуть ефективні механізми захисту та відстоювання своїх інтересів. Тому й нині структура експорту України недостатньо диверсифікована, в ній переважають метали та сільськогосподарська продукція. Проте експорту нових продуктів не було, що вказує на критичну нестачу інноваційних можливостей у масштабах усієї країни.
Спростити транскордонну торгівлю	Наразі різні митні процедури, включаючи видачу ліцензій і дозволів, вважаються надто довгими і складними, що призводить до значних часових і грошових витрат для підприємств. Вирішення проблем, пов'язаних з митницею, дозволить збільшити обсяги міждержавної комерції та торгівлі, що призведе до збільшення державних надходжень від митних зборів та зробить Україну більш привабливою для іноземних інвесторів завдяки покращенню транскордонного руху товарів.
Сприяти та зміцнювати співпрацю між університетами та бізнесом	Через обмежену взаємодію з бізнесом університети не можуть повністю адаптуватися до швидко мінливого ринку праці. Інноваційний потенціал, який є результатом взаємодії, залишається невикористаним, що призводить до втрати можливостей як для бізнесу, так і для університетів. Місцевий ринок праці зміцниться, і фірми отримають вигоду від більшої кількості висококваліфікованих працівників.
Спрямувати зусилля на зниження показників ризику країни	Україна має низку макроризиків, які потенційно можуть вплинути на економічні показники України. Ці ризики залежать від цін на сировинні товари та погодних умов, коливань валют, попиту на облігації внутрішньої державної позики, слабкого стану економіки та погіршення демографічних показників. Немає стратегії боротьби з еміграцією та повернення населення, особливо коли йдеться про висококваліфіковану робочу силу. Розробка стратегії запобігання еміграції та повернення населення є обов'язковою для України, оскільки потенційні наслідки еміграції можуть завдати непоправної шкоди економіці країни та протидіяти залученню інвестицій.

Джерело: складено за [66; 84]

Розкриємо запропоновані заходи більш детально.

1. Забезпечити більш ефективну співпрацю між приватним і державним секторами в процесі приватизації – наразі існують певні складнощі в ході приватизації, які ускладнюють процедуру доступу до оренди земель державної та комунальної власності. Щоб залучити інвесторів, такі країни, що розвиваються, як Україна, повинні мати більш привабливі стимули, ніж їхні прямі конкуренти на світовому ринку. Існують перевірені рішення, реалізовані в усьому світі, які можуть відкрити нові інвестиційні можливості, включаючи, але не обмежуючись: інвестиційні гарантії, індустриальні парки та

довгострокові бюджетні зобов'язання. Жоден із них зараз не може ефективно працювати в Україні через різного роду законодавчі обмеження. Деяка чинна регуляторна політика в Україні ускладнює вхід потенційного інвестора на ринок.

Наприклад, включаючи (Рис. 3.2):

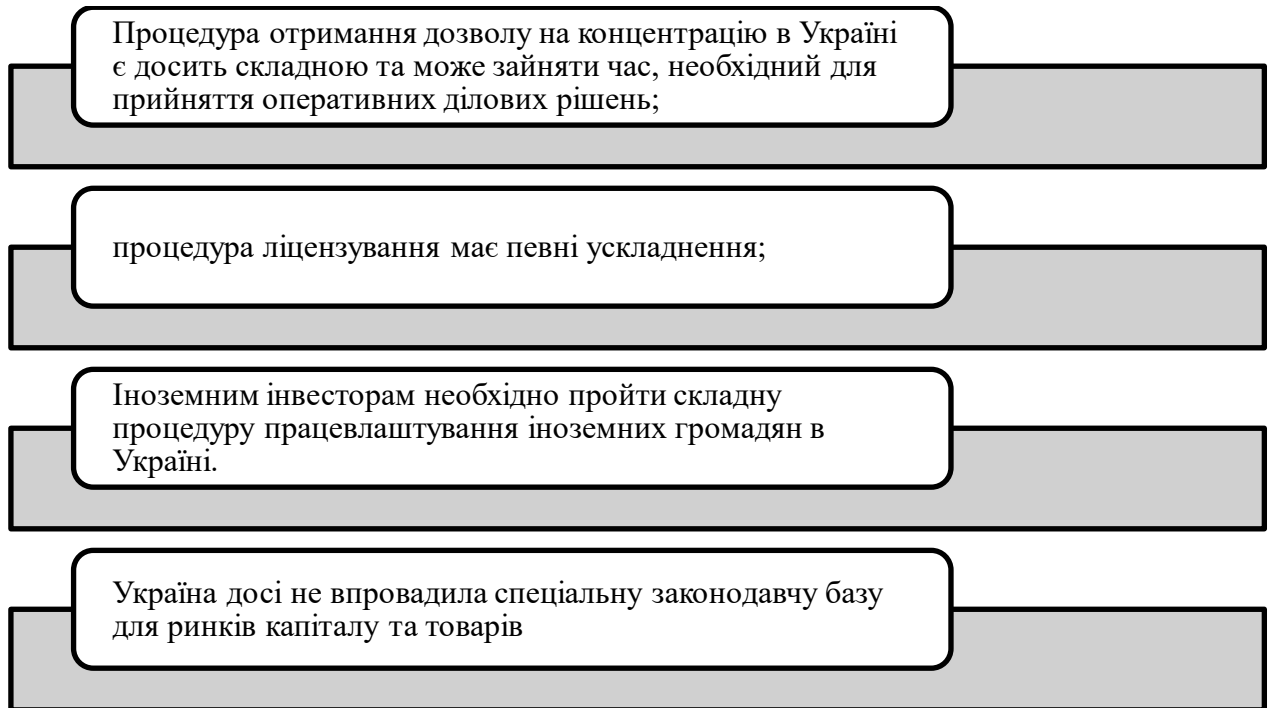

Рис. 3.2. Чинна регуляторна політика в Україні, яка ускладнює вхід потенційного інвестора на ринок

Джерело: складено за [36,66,84].

Удосконалене законодавство про приватизацію має спростити доступ іноземних інвесторів до процесу приватизації. Розроблене та впроваджене законодавство про підтримку інвестицій може в геометричній прогресії підвищити привабливість України для іноземних інвесторів. Якщо ці ускладнення будуть належним чином усунені, вхід на ринок буде спрощений, а деякі процедури стануть ще більш зручними для інвесторів.

2. Удосконалити практику захисту інвесторів. З цього питання необхідно розробити та прийняти нову Експортну стратегію. Іноземним інвесторам важливо вірити, що у разі невдалої співпраці з місцевими

структурами вони матимуть ефективні механізми захисту та відстоювання своїх інтереси. Таким чином, слабка місцева судова система є однією з головних перешкод, що впливають на інвестиційний клімат в Україні. Нині структура експорту України недостатньо диверсифікована, оскільки в ній переважають метали та сільськогосподарська продукція. Крім того, структура експорту значною мірою характеризується проміжними товарами, залишаючи невикористаною можливість внутрішнього виробництва та подальшого експорту кінцевих товарів з високою доданою вартістю. У рамках існуючої експортної стратегії кількість напрямків торгівлі значно зросла. Проте експорту нових продуктів не було, що вказує на критичну нестачу інноваційних можливостей у масштабах усієї країни. Таким чином, Україна стабільно втрачає свою експортну конкурентоспроможність, оскільки структура експорту країни залишилася незмінною, хоча світові тенденції істотно змінилися.

Покращення практики захисту інвесторів допоможе Україні виглядати менш ризикованим варіантом для інвесторів. Таким чином, більше інвестиційних рішень можна приймати на користь України. Вирішення поточних експортних проблем шляхом розробки та реалізації нової Експортної стратегії сприятиме підвищенню конкурентоспроможності та диверсифікації українського експорту. У свою чергу, це позитивно вплине на економіку України та інноваційний потенціал країни. Підвищення конкурентоспроможності експорту також позитивно вплине на привабливість країни в очах іноземних інвесторів, оскільки конкурентоспроможність експорту безпосередньо відображає силу економіки країни [86].

3. Спростити транскордонну торгівлю - Наразі різні митні процедури, включаючи видачу ліцензій і дозволів, вважаються надто довгими і складний, що призводить до значних часових і грошових витрат для підприємств. Митниця має широкі права на затримання товарів, що призводить до затримок і додаткових витрат на логістику. Крім того, певні митниці застосовують незаконні дії, що призводить до значних ускладнень для бізнесу. Вирішення

окреслених проблем, пов'язаних з митницею, дозволить збільшити обсяги міждержавної комерції та торгівлі, що призведе до збільшення державних надходжень від митних зборів та зробить Україну більш привабливою для іноземних інвесторів завдяки покращенню транскордонного руху товарів [36].

4. Сприяти та зміцнювати співпрацю між університетами та бізнесом. Перевагою українських університетів є можливість надати студентам міцні теоретичні знання. Проте університети втрачають можливість надати студентам практичні знання та навички, необхідні для конкурентоспроможності на ринку праці. Крім того, через обмежену взаємодію з бізнесом університети не можуть повністю адаптуватися до швидко мінливого ринку праці. Обмежена взаємодія з бізнесом також обмежує доступ викладачів до поточної галузевої практики, що призводить до потенційних проблем з адаптацією освітніх програм до тенденцій ринку праці. Нарешті, інноваційний потенціал, який є результатом взаємодії, залишається невикористаним, що призводить до втрати можливостей як для бізнесу, так і для університетів. Зараз Україна відчуває дефіцит ресурсів. Це питання є критичним, оскільки уряд визнав нестачу робочої сили. Сприяння та посилення співпраці між бізнесом та університетами принесе значні переваги. Інноваційні можливості компаній будуть покращені, оскільки студенти зможуть вносити нові ідеї в бізнес. Місцевий ринок праці зміцниться, і фірми отримають вигоду від більшої кількості висококваліфікованих працівників. Крім того, дуальна освіта збільшить можливості працевлаштування студентів, дозволяючи зменшити ризики нестачі робочої сили та еміграції [85].

5. Спрямувати зусилля на зниження показників ризику країни Розробити послідовну стратегію зменшення кількості населення. Україна має низку макроризиків, які потенційно можуть вплинути на економічні показники України. Ці ризики залежать від цін на сировинні товари та погодних умов, коливань валют, попиту на облігації внутрішньої державної позики, слабкого стану економіки та погіршення демографічних показників. У разі сильних негативних коливань цін на сировинні товари або несприятливих погодних

умов вартість експорту може значно знизитися, що призведе до збільшення бюджетного дефіциту. Коливання курсу валюти приносять значну невизначеність, оскільки гривня може розглядатися як «дорога» через падіння доходу від експорту сільськогосподарської продукції, зниження зовнішнього попиту на облігації внутрішньої державної позики та загальний слабкий стан економіки. Оскільки можливість пролонгації державних облігацій і залежність від зовнішнього боргу обмежені, фінансовий дефіцит у поєднанні з коливаннями курсу валют може стати серйозною проблемою. Немає стратегії боротьби з еміграцією, особливо коли йдеться про висококваліфіковану робочу силу. Нездатність запобігти чистій еміграції може призвести до негативного впливу на загальний добробут країни. Отже, еміграція суттєво впливає на зростання реального ВВП України. Негативний ефект еміграції проявляється у зменшенні податкових надходжень, зниженні конкурентоспроможності та втраті потенційних підприємців. Зменшення податкових надходжень неминуче, оскільки більшість емігрантів – це молоді працівники, які роблять найбільший внесок у податкові надходження. Крім того, збільшується співвідношення пенсіонерів до працюючого населення, що призводить до проблем, пов'язаних із підтримкою пенсійних витрат на адекватному рівні. Одним із потенційних способів консолідації зусиль є визначення пріоритетності підвищення консенсус-рейтингу країни до рівня BB+, оскільки покращення кредитного рейтингу вимагає пом'якшення та мінімізації зазначених ризиків. Розробка стратегії запобігання еміграції є обов'язковою для України, оскільки потенційні наслідки еміграції можуть завдати непоправної шкоди економіці країни та добробуту населення [85].

3.2. Прогнозування інвестиційного співробітництва України та ЄС в умовах отримання статусу кандидата

Скористаємось даними табл. 3.2. для побудови моделі залежності обсягу інвестицій з ЄС в залежності від загального рівня інвестицій.

Таблиця 3.2.

Вхідні дані для побудови моделі, млн. дол. США

	2020	2021	2022
Прямі іноземні інвестиції в Україну	52,1	65,7	51,1
Країни ЄС	37,5	45,7	42,2
Частка інвестицій ЄС, %	71,98	69,56	82,58

Джерело: авторська розробка

Середній відсоток частки інвестицій ЄС в Україну складає 74,7%

Щоб оцінити вплив інвестицій на загальний валовий внутрішній продукт (ВВП) країни та зовнішній борг, буде проведено комплексний аналіз за допомогою регресійних моделей. Ці моделі дадуть цінну інформацію про зв'язок між цими показниками та розміром зовнішнього боргу, а також дозволять визначити коефіцієнти кореляції між ними. Аналіз буде зосереджений насамперед на двох найважливіших показниках – ВВП країни та обсягі прямих іноземних інвестицій (ПІІ), які вона отримує. Побудувавши окремі регресійні моделі для кожного показника та для різних країн із застосуванням методу найменших квадратів, ми можемо отримати інформативні результати. Для спрощення обчислень дані будуть представлені в мільярдах доларів. Наприклад, у нашому аналізі будуть розглянуті Сполучені Штати Америки (США)

Таблиця 3.3

Розрахунок параметрів регресійної моделі EDT – GDP для України

Рік	EDIT (x)	GDP(y)	x^2	y^2	xy
2002	19,10	31,26	364,81	977,31	597,10
2003	20,40	37,97	416,16	1441,87	774,63
2004	21,65	42,35	468,51	1793,69	916,71
2005	23,81	50,08	566,96	2508,41	1192,55
2006	30,65	64,82	939,24	4201,63	1986,54
2007	39,62	86,06	1569,67	7405,98	3409,53
2008	54,51	107,65	2971,56	11588,09	5868,11
2009	79,96	142,58	6392,80	20329,06	11399,98
2010	101,66	179,82	10334,55	32334,15	18280,02
2011	103,40	117,11	10690,73	13715,45	12109,02
2012	117,34	136,01	13769,38	18499,54	15960,17
2013	126,24	163,16	15935,53	26621,19	20596,67
2014	135,07	175,78	18242,55	30898,96	23741,86
2015	142,08	183,31	20186,44	33602,56	26044,50
2016	126,31	131,81	15953,71	17372,56	16648,03
2017	118,73	90,62	14096,58	8211,08	10758,63
2018	113,52	93,27	12886,34	8699,29	10587,82
2019	116,58	112,15	13590,43	12578,52	13074,69
2020	114,71	130,83	13158,38	17117,01	15007,74
2021	121,74	153,78	14820,38	23648,60	18721,15
2022	125,69	155,58	15797,98	24205,76	19555,10
Σ	1852,74	2386,01	203152,69	317750,71	247230,54

Джерело: авторська розробка

Обчислюємо деякі проміжні величини:

$$\bar{x} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_i = \frac{1852,74}{21} = 88,23$$

$$\sigma_x^2 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_i^2 - \bar{x}^2 = \frac{203152,69}{21} - 88,23^2 = 1890,17$$

$$\bar{y} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n y_i = \frac{2386,01}{21} = 113,62$$

$$\sigma_y^2 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n y_i^2 - \bar{y}^2 = \frac{317750,61}{21} - 113,62^2 = 2221,60$$

$$\text{cov}(x, y) = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_i y_i - \bar{x} \bar{y} = \frac{247230,54}{21} - 88,23 * 113,62 = 1748,73$$

Звідси

$$a_1 = \frac{\text{cov}(x, y)}{\sigma_x^2} = \frac{1748,73}{1890,17} = 0,93,$$

$$a_0 = \bar{y} - a_1 \bar{x} = 113,62 - 0,93 * 88,23 = 32,00.$$

Таким чином лінійна модель має вигляд: $y = 0,93x + 32$

Перевіримо параметри моделі і побудуємо її графік для візуальної оцінки точності (Рис. 3.3).

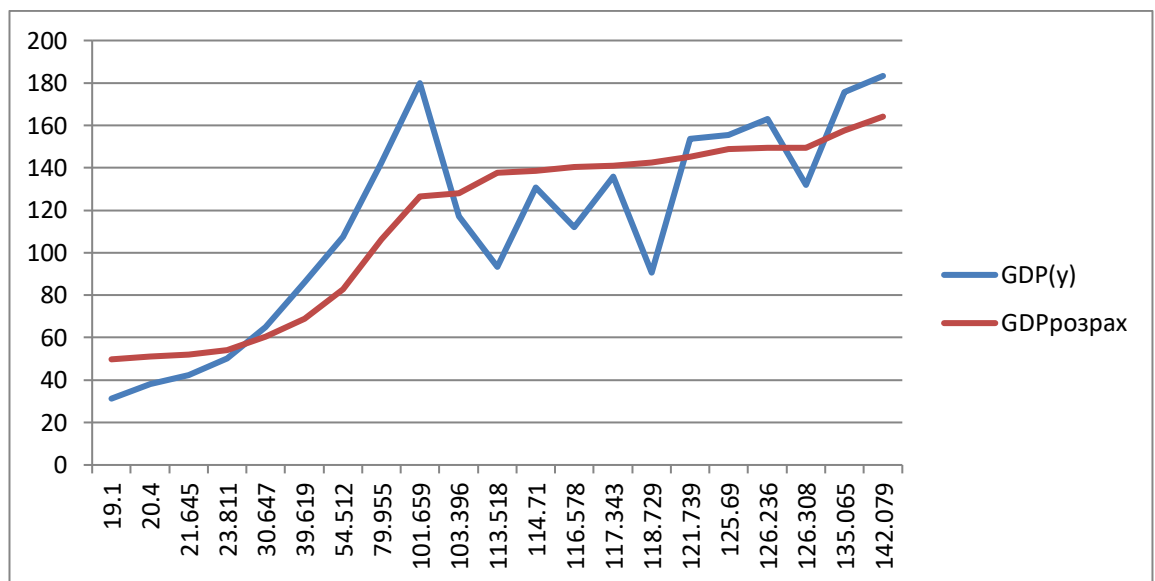

Рис. 3.3. Графік залежності зростання ВВП від зростання зовнішнього боргу.

Джерело: авторська розробка

Після спостереження стає очевидним, що розрахована крива ефективно зменшує інтенсивність пікових значень, тим самим підвищуючи

читабельність. Тим не менш, загалом він дає дуже точне зображення динаміки, яку демонструють аналізовані показники, та їх взаємозв'язок.

Аналогічним методом формуємо регресійні моделі по співвідношенню EDT-FDI (Табл. 3.3).

Таблиця 3.4

Розрахунок параметрів регресійної моделі EDT – FDI для України

Рік	EDIT (x)	FDI(y)	x^2	y^2	xy
2002	19,10	0,60	364,81	0,35	11,36
2003	20,40	0,79	416,16	0,63	16,16
2004	21,65	0,69	468,51	0,48	15,00
2005	23,81	1,42	566,96	2,03	33,91
2006	30,65	1,72	939,24	2,94	52,56
2007	39,62	7,81	1569,67	60,96	309,35
2008	54,51	5,60	2971,56	31,40	305,49
2009	79,96	10,19	6392,80	103,90	814,98
2010	101,66	10,70	10334,55	114,49	1087,75
2011	103,40	4,77	10690,73	22,74	493,10
2012	117,34	6,45	13769,38	41,62	756,98
2013	126,24	7,21	15935,53	51,94	909,78
2014	135,07	8,18	18242,55	66,83	1104,16
2015	142,08	4,51	20186,44	20,33	640,63
2016	126,31	0,85	15953,71	0,72	106,98
2017	118,73	-0,37	14096,58	0,14	-43,81
2018	113,52	3,97	12886,34	15,74	450,33
2019	116,58	3,92	13590,43	15,35	456,75
2020	114,71	4,58	13158,38	20,94	524,91
2021	121,74	5,83	14820,38	34,02	710,10
2022	125,69	5,42	15797,98	29,40	681,49
Σ	1852,74	94,83	203152,69	636,95	9437,96

Джерело: авторська розробка

Обчислюємо проміжні величини:

$$\bar{x} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_i = \frac{1852,74}{21} = 88,23$$

$$\sigma_x^2 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_i^2 - \bar{x}^2 = \frac{203152,69}{21} - 88,23^2 = 1890,17$$

$$\bar{y} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n y_i = \frac{94,83}{21} = 4,52$$

$$\sigma_y^2 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n y_i^2 - \bar{y}^2 = \frac{636,95}{21} - 4,52^2 = 9,94$$

$$\text{cov}(x, y) = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_i y_i - \bar{x} \bar{y} = \frac{9437,96}{21} - 88,23 * 4,52 = 51,03$$

Звідси

$$a_1 = \frac{\text{cov}(x, y)}{\sigma_x^2} = \frac{51,03}{1890,17} = 0,03,$$

$$a_0 = \bar{y} - a_1 \bar{x} = 4,52 - 0,03 * 88,23 = 2,13.$$

Таким чином лінійна модель має вигляд: $y = 0,03x + 2,13$

Отже, відношення між рівнем зовнішнього боргу України та інвестиціями з ЄС можна описати наступним чином:

$$y = 0,03 * 74,7\% * x + 2,13 = 0,022x + 2,13$$

Скориставшись вбудованою функцією Excel, визначимо кореляцію між зовнішнім боргом та інвестиціями. Якщо $0,5 < R < 0,7$ – то ступінь зв'язку середній. Якщо $0,7 < R < 0,9$ – високий, якщо $0,9 < R < 1$ – то дуже високий. В нашому випадку $R = 0,853$, що означає, що показники мають високий рівень зв'язку.

Ми проводимо аналіз для визначення матриці коваріацій та стандартних похибок, а також надаємо інтервальну оцінку параметрів моделі.

$$\text{Знаходимо } \hat{Y} \text{ за формулою } \hat{Y} = 0,967 + 0,640X_1 + 0,343X_2 + 0,287X_3$$

$$\text{Знаходимо залишки } u = Y - \hat{Y} \text{ та квадрати залишків } \hat{u}^2$$

$$\sum_{i=1}^n (y_i - \hat{y})^2 = u'u$$

Обчислимо дисперсію похибки з урахуванням числа ступенів свободи

$$Du = \sum \hat{u}^2 / (n-m)$$

Дисперсія без урахування числа ступенів свободи $Du1 = \sum \hat{u}^2 / n$

Стандартне відхилення похибки від дисперсії з урахуванням ступенів свободи Su – корінь квадратний з Du

$$Su = 2,5435$$

$$Du = 6,4691$$

$$Du1 = 1,2938$$

Будуємо матрицю коваріації.

Коваріаційна матриця має вигляд:

Cov ($\hat{A}$)		a^0	a^1
	a^0	23,04	17,68
	a^1	17,68	19,36

$A0, a1$ – оцінки параметрів моделі.

У головній діагоналі матриці коваріації знаходяться дисперсії оцінок параметрів моделі.

Знайдемо стандартну похибку Sa^j

$$A0 = 1,80$$

$$A1 = 0,40$$

5. Оцінюємо достовірність моделей, використавши:

коефіцієнти детермінації і кореляції;

критерій Фішера (F- критерій);

- критерій Стьюдента (t- критерій);

Будуємо статистику в Excel і отримуємо оцінку даних:

$$M(u) = 0$$

$$R^2 = (Du - Du/Dy) - \text{коефіцієнт детермінації}$$

Далі шукаємо дисперсії по y

Dy – дисперсія з урахуванням числа ступенів свободи

$$Dy = \sum (y_i - y_{\text{сер}})^2 / n - 1 = 6,063$$

Dy1- дисперсія без урахування числа ступенів свободи

$$Dy1 = \sum (y_i - \bar{y})^2 / n = 5,760$$

Dregр – дисперсія регресії для F-критерію

$$Dregр = \sum (\hat{y}_i - \bar{y})^2 / m - 1 = 28,8$$

$$R^2 = 0,95 \text{ – коефіцієнт детермінації}$$

Це вказує на високий рівень достовірності. Коефіцієнт детермінації з урахуванням числа ступенів свободи показує, що на 95% варіація у визначається варіацією x. А лише 5 %- інші фактори.

Отже, залежність між x та y дуже висока.

F-критерій

F-критерій розраховується від оцінки статистичної значущості економетричної моделі в цілому.

$$F = \sigma_{\chi}^2 / \sigma_{\gamma}^2$$

Також ми висуваємо 2 гіпотези: H0 – економетрична модель статистично недостовірна і H1 – економетрична модель статистично достовірна

$$F_{\text{факт.}} > F_{\text{табл.}} \text{ – гіпотеза H1}$$

$$F_{\text{факт.}} < F_{\text{табл.}} \text{ – гіпотеза H0}$$

$$F_{\text{факт.}} = D_{\text{regр}} / D_u = 4,75$$

$$\text{Ступінь свободи 1} = m - 1 = 3$$

$$\text{Ступінь свободи 2} = n - m = 16$$

$$F_{\text{табл.}} = 3,2388$$

F табл менше, ніж F факт, що означає, що економетрична модель статистично достовірна в цілому.

Тобто, ми приймаємо гіпотезу H.

Таким чином, модель, яку ми розраховали, може бути ефективно використана для оцінки впливу інвестиційно-інноваційної співпраці між Україною та Європейським Союзом на різноманітні макроекономічні показники в економіці України.

Висновки до розділу 3

Розділ присвячений формулюванню ключових напрямків та заходів, спрямованих на активізацію міжнародної інвестиційної діяльності в Україні. Підкреслено вирішальну роль, яку відіграє уряд у стимулюванні інвестиційних починань і сприянні зростанню інвестиційного потенціалу. Це пов'язано насамперед з тим, що держава, за своєю суттю, створює та впроваджує інституційні та правові рамки, а також регуляторні механізми, які, відповідно, формують загальний інвестиційний клімат у країні.

Основною метою політики залучення ПІІ має бути створення сприятливих умов для іноземних інвесторів, які прагнуть інвестувати в промисловість України. Досягнення цієї мети вимагає впровадження заходів для зміни податкового, інвестиційного та корпоративного законодавства, щоб привести їх у відповідність до мінливих вимог інвестиційного середовища. Щоб вирішити заохотити приплив капіталу з-за кордону, стає обов'язковим створити набір стимулів і гарантій через законодавчі положення та урядові угоди, адаптовані до окремих компаній-інвесторів.

Для залучення іноземних інвестицій в українську економіку необхідно посилити нормативно-правову базу, створити сучасну законодавчу платформу, знизити рівень корупції, упорядкувати процес реєстрації іноземних інвестицій, сприяти співпраці державного та приватного секторів, розвивати сучасну інфраструктуру, сприяти зростанню фондового ринку, встановлювати прозорі угоди між урядом та інвесторами, впроваджувати стратегії для активізації інвестиційної діяльності в різних регіонах.

Запропонована модель, яка може бути використана для оцінки впливу інвестиційно-інноваційної співпраці між Україною та Європейським Союзом на різноманітні макроекономічні показники в економіці України.

ВИСНОВКИ

Таким чином, після проведеного у кваліфікаційній роботі бакалавра дослідження можна дійти наступних висновків.

Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) — це практична та ефективна стратегія, прийнята корпораціями з метою створення нового підприємства або отримання активів іноземної компанії. Основна мета полягає в тому, щоб розширити або замінити звичайну міжнародну торгівлю шляхом виробництва та збуту товарів і послуг в країнах, відмінних від країни походження компанії. Система залучення ПІІ у секторі розвитку міжнародної інвестиційної діяльності складається з різних компонентів, кожен з яких має відмінні характеристики. Тим не менш, коли ці компоненти взаємодіють один з одним, вони породжують нову сутність, яка має власний унікальний набір характеристик. Інвестиції відіграють вирішальну роль у зусиллях України щодо досягнення цілей сталого розвитку до 2030 року, зокрема у цілі № 17 «Партнерство заради сталого розвитку». Ця мета підкреслює важливість залучення як іноземних, так і внутрішніх інвестицій для забезпечення додаткових фінансових ресурсів для ініціатив сталого розвитку. Заохочуючи та залучаючи інвесторів, Україна може рухатися вперед до більш сталого та процвітаючого майбутнього.

Законодавча база України щодо інноваційних інвестицій не досягла стабільності та узгодженості, оскільки не містить чітких положень та стратегічних цілей інноваційної діяльності. Крім того, певні нормативні акти в цій рамках тимчасово призупинено. Хоча Україна відчайдушно потребує іноземних інвестицій, є кілька перешкод, які перешкоджають припливу таких коштів. Ці перешкоди охоплюють низку викликів, зокрема нестабільне та непередбачуване законодавче середовище, судову систему, якій бракує неупередженості та є сприйнятливою до експлуатації, випадки корпоративного рейдерства, постійне переслідування з боку податкових органів, неадекватні заходи примусового виконання, тривалі затримки та відсутність прозорості у

відшкодуванні податку на додану вартість (ПДВ), широко поширеній корупції та недостатньому захисті прав власності. Оскільки світова економіка продовжує рости та розвиватися, потреба у співпраці між компаніями стає все більш важливою, фактично стираючи кордони, що розділяють нації. Це тісне партнерство відкриває безліч можливостей, починаючи від доступу до нових ринків і отримання переваг від економії масштабу до залучення висококваліфікованих експертів з різних куточків світу. Україна не є винятком із цієї глобальної тенденції, і для країни вкрай необхідно налагодити міцні стосунки з іншими державами, зокрема з впливовим Європейським Союзом. Для досягнення сталого розвитку Україні життєво важливо активно співпрацювати з іншими країнами, зокрема у сферах інновацій та інвестицій. Сприяючи такому співробітництву, Україна зможе забезпечити всебічний і збалансований розвиток, навіть незважаючи на обмежені економічні ресурси та екологічні проблеми

Основним засобом оцінки інвестиційних ризиків є подання форм державної та регіональної звітності, а також публікація підсумкових звітів і релізів. Ці форми та звіти є цінними ресурсами для збору вичерпної інформації та розуміння потенційних ризиків, пов'язаних з інвестиціями. Аналізуючи ці документи, інвестори можуть отримати глибше розуміння поточних ринкових умов, нормативної бази та економічних тенденцій, які можуть вплинути на їхні інвестиційні рішення. Крім того, ці звіти часто містять детальні дані про фінансовий стан і результати діяльності компаній або проектів, що дозволяє інвесторам оцінити рівень ризику, пов'язаного з їхніми потенційними інвестиційними можливостями.

Початок військового конфлікту з Росією призвів до значного погіршення інвестиційної репутації України, в результаті чого багато провідних іноземних компаній вирішили залишити український ринок, забравши з собою цінні технології та активи. Незважаючи на деякі зусилля щодо стабілізації ситуації протягом 2022-2023 років, відсутність політичної стабільності, заходів боротьби з корупцією та ефективних економічних і соціальних реформ розвіяли

надії інвесторів, що призвело до помітного зменшення іноземних інвестицій в українську економіку.

Аналізуючи структуру інвестицій, стає очевидним, що галузь промисловості залучила найбільше прямих іноземних інвестицій. Цей значний показник становив 49,1% загальних регіональних надходжень, підкреслюючи домінування сектора в залученні припливу капіталу. Подібним чином у фінансову та страхову здійснено 28,9% від загального обсягу інвестицій. Крім того, сектор транспорту, зберігання, пошти та кур'єрської діяльності отримав 9,1% від загальної суми інвестицій. Нарешті, у сектор професійної, наукової та технічної діяльності надійшло 4,9% від загального обсягу інвестицій. Країни Європейського Союзу в цілому інвестували в економіку України 85,3% від загального обсягу інвестицій. Значні інвестиції здійснили Кіпр, Німеччина, Австрія, Кіпр, Туреччина, Іспанія та Данія.

За 2022-2023 роки основними закордонними інвесторами в корпоративному сегменті виступали компанії (бренди), що вже мали потужності в Україні на момент повномасштабного вторгнення РФ. Серед них: Carlsberg, Cersanit, Kronospan, Laude, Nestle, Phillip Morris, Velux. Переважна більшість зазначених міжнародних корпорацій виділяли кошти на релокацію виробництва, ремонт пошкоджених об'єктів, соціальні проєкти. Як правило, такі компанії користувалися (і користуються) послугами «інвестняні» – Офісу з залучення та підтримки інвестицій (UkraineInvest). Ще низка корпорацій оголосили про наміри реінвестувати кошти в Україну для підтримки своїх активів: ArcelorMittal, Bayer, CRH, Fixit, Kingspan, Onur Group, Unilever.

За результатами аналізу чинників інвестиційного співробітництва можна відзначити, що основними сильними сторонами України є сировинні, природні та мінеральні ресурси, найбільші запаси чорнозему у світі, географічне розташування на перетині основних транспортних коридорів між Європою та Азією, наявність перспективних для інвестування галузей. Між тим, серед слабких сторін відзначимо мінливість вітчизняного законодавства та суттєве адміністративне навантаження; слабкість правової системи, що не дає повної

гарантії іноземним інвесторам захисту їх прав власності за умов вкладення ПП; нерозвиненість фондового ринку. Основні можливості відкриває економічна інтеграція у рамках угоди про ЗВТ України з ЄС та Канадою, однак серед ризиків слід відмітити конкуренцію з боку «нових» країн- членів ЄС та ринків, що розвиваються, за залучення ПП, війну на території країни; нестабільну внутрішню політичну та економічну ситуацію.

Створення сприятливої інвестиційної атмосфери, яка відповідає цілям Європейського Союзу, є важливим аспектом залучення інвестицій для сприяння реструктуризації економіки України. Це сприятливе середовище не лише сприятиме інноваційним досягненням і збільшенню фізичних активів бізнесу, але також підвищить загальну якість життя населення та стимулюватиме економічний прогрес у країні. Реалізація цих завдань здебільшого залежить від створення сприятливого інвестиційного клімату в Україні. Політична нестабільність, непередбачуваність державної влади, відсутність незалежної судової системи (зловживання судами), корпоративне рейдерство, переслідування з боку податкових органів, недоліки у виконанні законів, затримки з відшкодуванням ПДВ, корупція та низький захист прав власності продемонстрували неможливість будувати довгострокові плани з країнами-членами ЄС.

Заходи зі стимулювання інвестиційного співробітництва між Україною та ЄС мають бути спрямовані на те, щоб забезпечити більш ефективну співпрацю між приватним і державним секторами в процесі приватизації (розробити та впровадити законодавство для стимулювання та сприяння інвестиціям в українську економіку, налаштувати нормативно-правове середовище для бізнесу відповідно до поточних потреб бізнесу, впровадити інвестиційні гарантії, індустриальні парки та довгострокові бюджетні зобов'язання); удосконалити практику захисту інвесторів (іноземним інвесторам важливо вірити, що у разі невдалої співпраці з місцевими структурами вони матимуть ефективні механізми захисту та відстоювання своїх інтересів); спростити транскордонну торгівлю (наразі різні митні процедури, включаючи видачу

ліцензій і дозволів, вважаються надто довгими і складний, що призводить до значних часових і грошових витрат для підприємств); сприяти та зміцнювати співпрацю між університетами та бізнесом (інноваційний потенціал, який є результатом взаємодії, залишається невикористаним, що призводить до втрати можливостей як для бізнесу, так і для університетів); спрямувати зусилля на зниження показників ризику країни; розробка стратегії запобігання еміграції та повернення населення є обов'язковою для України, оскільки потенційні наслідки еміграції можуть завдати непоправної шкоди економіці країни та протидіяти залученню інвестицій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адамська О. Антикризове управління в контексті реагування на регіональні виклики: теоретико-методологічний аспект. Ефективність державного управління. 2018. Вип. 2 (55). Ч. 1. С. 30-38.
2. Андрєєва Н. М., Баранів В. О. Сталий розвиток і екологічна безпека суспільства в економічних трансформаціях. Сімферополь: Фенікс, 2010. 582 с.
3. Андрєєва Н. М., Алимов О. М. Сталий розвиток та екологічна безпека суспільства: теорія, методологія, практика: у 2-х т. Сімферополь: Аріал, 2011. Т. 1. 464 с.; Т. 2. 340 с.
4. Антикризове управління національною економікою : монографія. за заг. ред. І. Малого. Київ: КНЕУ, 2017. 368 с.
5. Белєнкова О. Ю. Система методів управління інвестиційною діяльністю. Економіка та держава. 2015. с. 38-42.
6. Воркут Т. А. Проектний аналіз: навчальний посібник. 2008. 440 с.
7. Геба Г.І. Дезінтеграційні процеси в ЄС: політичні та безпекові виміри. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 «Політологія». Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, Одеса, 2021. 233 с.
8. Грищенко І. М. Теоретико-методологічні основи інвестиційно-інноваційної безпеки національної економіки України: монографія. Київ: Маклаут, 2013. 464 с.
9. Геєць В.М., Кизим М.О., Клебанова Т.С., Черняк О.І. Моделювання економічної безпеки : держава, регіон, підприємство : монографія. Харків: ІНЖЕК, 2006. 240 с.
10. Єремейчук Р.А. Формування і структура державного боргу України та особливості управління ним. Економіка і управління. 2014. №3. С. 110 – 114.
11. Жовнір Н.М. Інвестиційний клімат в Україні. Сталий розвиток: виклики та загрози в умовах сучасних реалій : матеріали Міжнар. наук.-практ.

Інтернет-конф., 15 черв. 2023 р. Полтава : Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2023. С. 285–286.

12. Жнива 2022: намолочено 25,9 млн тонн зерна. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. URL: <https://minagro.gov.ua/news/zhniva-2022-namolocheno-259-mln-tonn-zerna> (дата звернення: 18.12.2023).

13. Зражевська Н. В. Зовнішній державний борг у фінансовій системі України. автореф. дис. канд. екон. наук: 08.04.01. Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2006. 20 с.

14. Інформаційно-аналітичні матеріали щодо інвестиційного клімату в Україні. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=93e0fdd8-41bc-4737-a700-75d32c29d885&title=InformatsiinoanalitichniMaterialiSchodoInvestitsiinogoKlimatuVUkraini> (дата звернення: 15.12.2023).

15. Інвестиційні плани ЄС: можливості для України у сфері реалізації Європейського зеленого курсу. URL: <https://dixigroup.org/wp-content/uploads/2021/02/%D0%86%D0%BD%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%96-%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%BD%D0%B8-%D0%84%D0%A1-ua.pdf> (дата звернення: 18.12.2023).

16. Кириченко С. О., Ружицький А. В., Тульчинська С. О., Салоїд С. В. Концептуальні засади організації системи антикризового управління підприємством в умовах макроекономічної нестабільності. Агросвіт. 2021. № 9-10. С. 18-23.

17. Ковальчук А. М. Управління державною заборгованістю: досвід Польщі. 2019. Т. 6. С. 98–99.

18. Коренюк Н.І. Вплив інвестицій на економічну безпеку реального сектору національної економіки. Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка». Вип. 6(2). 2012. С. 12–17.

19. Красота О. Розгортання світової економічної кризи в Україні та можливості обмеження рецесії. Вчені записки УЕП «КРОК». Серія «Економіка». Київ, 2009. Вип. 19. С. 27-37.

20. Красота О.В. Роль соціальної інклюзії у відновленні макроекономічної стабільності. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Економіка». Вип. 213 (6) Київ, 2020. С.6-13.

21. Красота О.В. Теоретичні і практичні аспекти державного боргу та боргової політики держави. Економічна стратегія та політика реалізації європейського вектору розвитку України: концептуальні засади, виклики та протиріччя: монографія. Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка; НДС «Центр економічних досліджень»; ЗАТ «Нічлава», 2018. 539 с. С.110-131.

22. Красота О.В., Аладько Я.Ю. Інфляційне таргетування як оптимальний режим монетарної політики. Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка. 2018. Т.23. Випуск 7(72). С.8-13.

23. Красота О.В., Яровой А.В. Відновлення макроекономічної стабільності в умовах пандемії COVID-19. Ефективна економіка. 2021. №1.

24. Круш П.В. Гроші та кредит: навч. Посіб. Київ: ЦУЛ, 2010. 216 с.

25. Кузнєцова Л. Фактори макроекономічної нестабільності та їх вплив на складові сукупної пропозиції. Економіст. 2012. №12. С. 11–16.

26. Керівництво з платіжного балансу та міжнародної інвестиційної позиції Міжнародного валютного фонду (6-те видання, 2009). URL: <http://www.imf.org> (дата звернення: 18.12.2023).

27. Лук'янова В. В. Економічний ризик: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2007. 464 с.

28. Лук'яненко Д. Г., Поручник А. М., Колот А. М., Столярчук Я. М. Ресурси та моделі глобального економічного розвитку: монографія. Київ: КНЕУ, 2011. 703 с.

29. Маковоз О.В., Глазкова А.С., Кириченко Е.О. Антикризове регулювання як ефективний вплив держави на розвиток економіки. Вісник економіки транспорту і промисловості № 45, 2014. с. 21-25.

30. Макроекономічний та монетарний огляд, січень 2023 року. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/makroekonomichniy-ta-monetarniy-oglyad-sichen-2023-roku>

31. Малюта І.А., Петрова Г.Є., Рудь-Волга Д.В. Сучасні дезінтеграційні процеси у Європейському Союзі. Економічний простір. 2018. № 134. С. 26-39.

32. 23 Мирошниченко, Ю. В. Макроекономічна нестабільність та її наслідки для економіки України. Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О. В. Ярощук (голов. ред.) та ін. Тернопіль: Видавничо- поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2016. Том 25. № 1. С. 83-88.

33. Міністерство економіки України. Інвестиційна діяльність в Україні за 2022 рік. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&isSpecial=True&id=b6d0940d-2443-41c4-82ec-86e6d2e56973&title=InvestitsiinaDiialnistVUkrainiZa2022-Rik> (дата звернення: 18.12.2023).

34. Новосьолова О.С. Державний борг: діалектика теоретичних уявлень та оцінка сутності. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Економіка. 2013. Вип. 23. С. 169 – 173.

35. Носова О.В. Національна економіка: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 512 с.

36. Обух. В. Відновити експорт в умовах війни: складно, але життєве необхідно. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3449529-vidnoviti-eksport-v-umovah-vijni-skladno-ale-zittevoneobhidno.html> (дата звернення: 18.12.2023).

37. Орехова Т.В. Статус кандидата ЄС для України: економічні перспективи. Економіка і організація управління. 2022. №2 (46). С. 15–23
38. Офіційний сайт Державної служби статистики України URL: <http://ukrstat.gov.ua>. (дата звернення: 19.12.2023).
39. Офіційний сайт МВФ: веб-сайт: URL: <https://www.imf.org/en/Data> (дата звернення: 15.12.2023).
40. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду. URL: <https://www.imf.org>. (дата звернення: 15.12.2023).
41. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 15.12.2023).
42. Інфляційний звіт, жовтень 2023 року. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiyniy-zvit-jovten-2023-roku> (дата звернення: 15.12.2023).
43. Офіційний сайт Представництва ЄС в Україні. URL: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/index_uk.htm (дата звернення: 14.12.2023)
44. Офіційний сайт Світового банку: веб-сайт: URL: <https://data.worldbank.org> (дата звернення: 15.12.2023).
45. Офіційний сайт статистики ЄС URL: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>. (дата звернення: 19.12.2023).
46. Пабат О.В., Економічна безпека держави: інноваційні фактори: монографія. Львів: ІРД НАН України, 2012. 168 с.
47. Панченко В.В. Сутність та чинники формування зовнішнього державного боргу. Економічний простір. 2014. № 88. С.5 – 17.
48. Підхомний О. М. Управління інвестиційними процесами на фінансових ринках: навчальний посібник. 2009. 184 с.
49. Посаднєва О.М., Рибіцька Я.М. Проблематика бюджетного планування в умовах макроекономічної нестабільності. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2021. № 36. С. 123-129.

50. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 року № 1277 URL: http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm. (дата звернення: 14.12.2023)

51. Принципи діяльності органів державної статистики України, затверджені наказом Держстату від 17 серпня 2018 року № 170. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 18.12.2023).

52. Прямі іноземні інвестиції. Офіційний сайт Міністерства фінансів. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/2015> (дата звернення: 18.12.2023).

53. Понад 7 мільйонів українців стали біженцями через Російську війну. Сайт CNBC. URL: <https://www.cnbc.com/2022/09/01/russia-tries-to-restore-supply-lines-in-southern-ukraine-north-korea-could-send-workers-to-rebuild-the-donbas.html> (дата звернення: 18.12.2023).

54. Рамазанов С. К. Ризики, безпека, кризи і сталий розвиток в економіці: методології, моделі, методи управління та прийняття рішень : монографія Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. Луганськ : Ноулідж, 2012. 947 с

55. Савіцька О. П., Бай Т. В. Особливості залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України. Науковий вісник НЛТУ України. 2014. С. 277-283.

56. Самець С.М. Державне регулювання економіки в умовах економічної кризи. Науковий вісник НЛТУ України. 2012. Вип. 22. с. 266-273.

57. Свеженцев О.О. Методичні підходи до кількісної оцінки інвестиційного ризику. Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». 2012. № 6. С. 89 – 94.

58. Скоробогатова Н. Є. Інноваційно-інвестиційне співробітництво України і ЄС в межах забезпечення сталого розвитку. Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». 2014. № 11. С. 19-26.

59. Сологуб Д. Основні тенденції в економіці та фінансовій системі України. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=68440665> (дата звернення: 16.12.2023).

60. Софієнко А.П. Еволюція поняття «зовнішній державний борг» як індикатора фінансової безпеки. *Economics and Region*. 2016. № 3 (58). С. 86-94.

61. Соха Ю. І. Принципи сталого розвитку і проблема природно-техногенної безпеки. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2011. С. 103–111.

62. Скрипниченко М. І. Фактори макроекономічної нестабільності в системі моделей економічного розвитку : кол. моногр; НАН України, Ін-т екон. та прогноз. Київ, 2012. 720 с.

63. Статистика зовнішнього сектору. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external#5>; Зовнішньоекономічна діяльність. Держ. служб. стат. України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 18.12.2023).

64. Тульчинський Р. В., Тульчинська С. О., Ружицький А. В. Стратегії конкурентоспроможності підприємств в умовах макроекономічної нестабільності. *Економічна наука*. 2021. № 6. С.5-9.

65. Тимоць М., Стахів Г. (2023). Фінансові аспекти залучення іноземних інвестицій в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2023. №47. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-70> (дата звернення: 18.12.2023).

66. Тасліцький Г. Регулювання зовнішньоекономічної діяльності в період запровадження воєнного стану. *Юридична газета online*. 2022. Травень. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/zovnishnoekonomichna-diyalnist> (дата звернення: 18.12.2023).

67. Чуприна Л.В. Світовий досвід розвитку малого підприємництва та його використання в Україні. Економіка та управління підприємствами. 2019. № 32. С. 264-270.

68. Шевчук Л. Т. Регіональна економіка : навч. посіб Київ: Знання, 2011. 349 с.

69. Шлафман Н. Л. Механізми регулювання розвитку підприємницького сектору. ХНТУ, ІПРЕЕД НАН України, 2010. 284 с.

70. Шмигаль озвучив збитки інфраструктури внаслідок агресії рф. Інформаційний портал «Слово і діло». URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/07/04/novyna/polityka/shmyhal-ozvuchyv-zbytky-infrastruktury-vnaslidok-ahresiyi-rf> (дата звернення: 18.12.2023).

71. Шубалий О. Аналіз поведінки європейських інвесторів під час війни в Україні. Економічний форум 2023. №1(4):50-55. URL: https://www.researchgate.net/publication/376449079_ANALIZ_POVEDINKI_EVROPEJSKIH_INVESTORIV_PID_CAS_VIJNI_V_UKRAINI (дата звернення: 18.12.2023).

72. Barro R. J., Ursua J.F., Weng J. The Coronavirus and the Great Influenza Pandemic – lessons from the ‘Spanish Flu’ for the Coronavirus’s potential effects on mortality and economic activity. NBER Working Paper 26866. National Bureau of Economic Research. 2020. № 8166. URL: <https://ideas.repec.org/p/nbr/nberwo/26866>. (дата звернення: 15.12.2023).

73. Benmelech E., Tzur-Ilan N. The determinants of fiscal and monetary policies during the COVID-19 crisis. NBER Working Paper 27461. National Bureau of Economic Research. 2020. URL: https://www.nber.org/system/files/working_papers/w27461/w27461.pdf (дата звернення: 17.12.2023)..

74. ILO Monitor: COVID-19 and the world of work. Sixth edition. Updated estimates and analysis. International Labor Organization. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/documents/briefingnote/wcms_755910.pdf (дата звернення: 15.12.2023).

75. Official website of the IMF. World Economic Outlook, October 2023: A Long and Difficult Ascent
URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2023/10/31/world-economic-outlook-october-2023> (дата звернення: 15.12.2023).

76. Orlik T., Rush J., Cousin M., Hong J. Coronavirus could cost the global economy \$2.7 trillion. Here's how. URL: <https://www.bloomberg.com/graphics/2020-coronavirus-pandemic-global-economic-risk/> (дата звернення: 18.12.2023).

77. Strategia zarządzania długiem sektora finansów publicznych w latach 2019-2022. URL: <https://www.gov.pl/web/finanse/strategiezarzadzania-dlugiem> (дата звернення: 15.12.2023).

78. World Bank. (2019). World Bank Open Data. Retrieved from: <https://data.worldbank.org> (дата звернення: 18.12.2023).

79. United Nations. (2019). World Investment Report: Special Economic Zones. United Nations Conference On Trade and Development (UNCTAD). United Nations Publications. Retrieved from: https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2019_en.pdf (дата звернення: 18.12.2023).

80. World Economic Forum. (2018). Global Competitiveness Report 2018. Retrieved from: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2018/>

81. United Nations Development Programme (UNDP). (2018). Human Development Indices and Indicators: 2018 Statistical Update. Retrieved from: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/les/re-sources/2018_human_development_statistical_update.pdf (дата звернення: 18.12.2023).

82. UkraineInvest, Forbes. Інвестують попри війну. Хто та скільки вкладає в Україну серед міжнародного та українського бізнесу? 08 грудня 2023. URL: <https://forbes.ua/money/investuyut-popri-viynu-khto-ta-skilki-vkladae-v-ukrainu-sered-mizhnarodnogo-ta-ukrainskogo-biznesu-oglyad-vid-investanalitika-artema-shcherbini-08122023-17779> (дата звернення: 18.12.2023).

83. Bulakh, T . M ., Ivashchenko, O . A ., Lytvyn, O . Ye . The Evaluation of Investment Cooperation of Ukraine with EU Countries . Statystyka Ukrainy – Statistics of Ukraine.2018. № 4. 50–56

84. Vasyechko, O. O. (2023). Counteracting the Risks of International Investment in the Conditions of War. Statystyka Ukrainy – Statistics of Ukraine;

85. Kulish, D. Modern aspects and features of foreign economic activity of Ukrainian enterprises in wartime conditions. Management and Entrepreneurship. Trends of Development. 2023. № 3(25). pp. 8-18.

86. The Impact of the War in Ukraine on Global Trade and Investment. Available at:

<https://documents1.worldbank.org/curated/en/099750104252216595/pdf/IDU0008eed66007300452c0beb208e8903183c39.pdf> (дата звернення: 18.12.2023).